

SPRAWOZDANIE

DYREKCJI

c. k. gimnazjum im. Franciszka Józefa

w Drohobyczu

ZA ROK SZKOLNY

1910.

- I. a) O sztuce czytania w szkole. Napisał Jan Witek.
b) O lekturze „Pana Tadeusza“. Napisał Jan Witek.
c) Kilka słów o nauce geografii w klasie V. Napisał Franciszek Pytel.
- II. Część urzędowa przez dyrektora.

NAKŁADEM FUNDUSZU NAUKOWEGO.

Z drukarni Anieli Broś, wdowy w Drohobyczu.

1910.

Revised
Spr. 35

O sztuce czytania w szkole.

Dawno już ludzie przyszli do przekonania, że wymowa czasem więcej znaczy od wiedzy. Vauvenargues, sławny moralista francuski z XVIII w., twierdzi, że badaniu wymowy po prawdzie najwięcej powinniśmy poświęcić czasu. Dwie bowiem według niego są potrzebne rzeczy: prawda i wymowa; „prawda dlatego, iżby wymowie niewzruszoną dała podstawę i pomogła do rozumnego urządzenia życia; wymowa po to, aby kierować życiem innych ludzi i bronić prawdy“. ¹⁾ Rozumiano jej doniosłe znaczenie za istnienia Rzpltej niepodległej i jeszcze później, i uczono jej w naszych szkołach bez porównania więcej, niż dzisiaj. Wszak wiadomo, że w dawnych wiekach żadna sztuka nie kwitła tak u nas jak krasomówstwo, które Małcki nazywa wprost sztuką narodową. Starowolski zaś, znany nasz encyklopedysta, a cenny autor *Lamentu*, przed trzystu mniej więcej laty pisze, że „w Polsce nie może się ten nazywać obywatelem, a nawet (śmiało powiem) Polakiem, kto o rzeczy jakiegokolwiek wymownie i ozdobnie prawić nie umie!“... A dzisiaj? — Gdyby to było jakieś chwilowe tylko tej dyscypliny zaniedbanie! — Dzisiaj, dzwone to, w sferach nawet inteligentnych poprawne czytanie i mówienie należy do rzadkich wyjątków, a szkoła od czasów niepamiętnych prawie nic nie robi, by błędy, wyniesione z rodzicielskiego domu i z pokolenia na pokolenie przechodzące, wykorzenić. A przecież, nie mówiąc o tem, co powszechnie znane, że żywe słowo daje nam jedynie prawdziwe poznanie i odczucie poezyi i do właściwej krytyki artystycznej poezyi jako sztuki wiedzy, biegłość w poprawnym czytaniu i mówieniu, to co każda jednostka, normalnie pod względem umysłowym rozwinięta, osiągnąć może nauką i ćwiczeniem, jest dla wszystkich ludzi przemawiających publicznie nie tylko bardzo pożądana, ale wprost

¹⁾ Bibl. „Symposionu“. Vauvenargues. Uwagi i myśli, str. 63.

konieczna. Szorstka i niemuzyczna, niedołączna wymowa zawsze wywołać musi przykre wrażenie, nawet wtedy, gdy piękna, rozumna i do serca trafiająca treść przemówienia chwilowo wszystkich zajmie i wzruszy. Czyż tylko aktor lub recytator miałby jakiś specjalny przywilej czy obowiązek czysto, szlachetnie władać językiem ojczystym? Czy znajomość prawideł mówienia, choćby tylko najkardynalniejszych, nie przyniosłaby ogromnych korzyści profesorom, księżom, adwokatom, posłom, sędziom i wielu, wielu innym, którzy muszą nieraz publicznie przemawiać? Wreszcie dziś, gdy świat cały politykuje i lada kiep rwie się do mownicy przy lada sposobności, wśród walk partyjnych i narodowych i wobec silnie rozbudzonej już na ławkach szkolnych gorączki agitacyjnej, niechby każdy bliżej z tą sztuką się zaznajomił, a może nie tak łatwo, prawdziwą i piękną poznawszy wymowę, dałby się pierwszemu lepszemu chłystkowi tumanić i nie szedłby zapewne, bezmyślnie czasem jak baran, na lepszej, pretensjonalnej gadaniny. ¹⁾

Prócz tego znaczenia, jakie ma sztuka czytania w życiu praktycznym, posiada ona jeszcze znaczenie wybitnie narodowe i społeczne. Wilhelm von Humboldt identyfikuje mowę z duchem narodu, mówiąc wprost, że „mowa jest duchem narodu, a duch narodu jest jego mową“, i zaznacza zarazem, że zachowanie jej wymaga uzmysłowienia przez żywe słowo, bo utrzymanie jej w piśmie jest czemś niezupełnym, do mumii podobnym. Z tego wynika, że pielęgnowanie żywego słowa jest zarazem pielęgnowaniem ducha narodu. Nam zaś godziłoby się bardziej niż innym narodom pielęgnować ducha narodowego t. j. mowę ojczyzną ze względu na nasze wyjątkowe położenie i dlatego, że posiadamy język bogactwem dźwięków, muzyką i plastyką dorównujący najpiękniejszym językom świata.

Ale nie na tem koniec. Nauka dobrego czytania w szkole może dać uczniowi coś więcej jeszcze. Ernest Legouvé w książce swojej *L'art de la lecture* (podręczniku do obowiązkowej nauki

¹⁾ Zwrot na lepsze daje się widzieć ostatnimi czasy. W 2 uniwersytetach austriackich, najpierw we Lwowie, a później we Wiedniu, utworzono lektoraty wymowy, powołując na to stanowisko u nas p. J. Tennera, autora znanej w szerokich kołach *Estetyki żywego słowa*, Niemcy zaś placówkę tę oddali artystce teatru p. Oldze Lewinsky.

czytania we wszystkich szkołach publicznych we Francji) wykazuje, że nauka czytania na głos nie tylko nie obarcza pamięci i nie męczy umysłu, ale przeciwnie ułatwia wszelką naukę pamięciową. Uczeń czytający poprawnie, a więc z przestrzeganiem reguł, odnoszących się do przecinkowania, akcentu logicznego i słów rdzennych, nauczy się na pamięć znacznie prędzej, niż drugi, który tylko kuje słowo za słowem, „wbijając je w mózg jak gwoździe w ścianę“. Frazesy, przeczytane poprawnie na głos, zarysowują się ostrzej w umyśle i pozostają przeto lepiej w pamięci. „Uczyć się czytać, znaczy więc uczyć się uczyć“, głosi p. J. Tenner. Ponieważ zaś do dobrego wygłoszenia potrzeba troskliwej analizy tekstu, wiernie zaś i trwale pamięta się tylko to, co się dobrze rozumie, więc uczyć się czytać znaczy także uczyć się rozumieć i pamiętać. — I to jest ta ważna przy nauce czytania strona jej pedagogiczna, której nie można przeoczyć. Daje nam bowiem sztuka czytania niezwykłą siłę analizy, wynikającą z pracy nad uzmysłowieniem wszystkich piękności interpretowanego dzieła. Tem się właśnie tłumaczy, że sławny krytyk i poeta francuski Sainte-Beuve widzi w dobrym recytatorze dobrego zarazem krytyka literackiego.

Ale szczególniejszego znaczenia nabiera sztuka żywego słowa w odniesieniu do poezji współczesnej, której wybitnie muzykalny, dźwiękowy charakter domaga się koniecznie nie tylko wielkiego odczucia, przejęcia się i talentu, ale i zupełnego opanowania techniki żywego słowa, by przez suggestyę i nastrój oddać choć w przybliżeniu tę otchłań uczucia, pełną lęku i grozy lub delikatności i subtelności, i w przepastnych krainach gubiące się myśli i bakchiczny taniec różnobarwnych dźwięków,

A jakże u nas obecnie sztuka czytania w szkole wygląda?

Nawiasowo zaznaczam, że mówię ciągle o sztuce czytania, a unikam wyrazu deklamacya, bo ta druga nie może istnieć, gdzie niema pierwszej, a zresztą o deklamacyi w szkole jako sztuce nie ma i co mówić; jeżeli zaś będzie dobre czytanie, zadowolony nas w zupełności deklamacya, na takiej podstawie oparta.

U nas sztuka ta w szkole, tak ważna w estetycznym wychowaniu młodzieży, może pozazdrościć miejsca nawet sztuce jazdy na kole lub choćby grze w lawn-tennisa.

„Uczymy się ślizgać i tańczyć — czytamy w *Estetyce żywego słowa* ¹⁾ — gimnastyki i szermierki, gry w lawn - tenisa i croqueta, uczymy się rysunków i malarstwa, gry na fortepianie i na skrzypcach, śpiewu choralnego i solowego, bądź to jako biegłości higienicznych, bądź jako sztuki dla przyjemności. Nauki te są czynnikiem estetycznym, który w wychowaniu zajmuje miejsce niepoślednie, a o ile szkoła w tej mierze nie dopisuje, o tyle tem gorliwiej stara się wypełnić luki rodzina.

Jednego tylko nie uczymy się wcale: t. j. *sztuki czytania*.

Czyż poprawne i przyjemne dla ucha odczytanie lub wygłoszenie utworu poetyckiego Mickiewicza lub Słowackiego mniej kształci zmysł estetyczny, mniejsze ma znaczenie dla ducha i serca naszej młodzieży, niż odegranie sonaty Beethovena lub nokturna Szopena? Sądzę, że przeciwnie. Nie mam tu na myśli zawodowego uprawiania sztuki czytania, tak jak nie mówię o zawodowym uprawianiu muzyki. Sądzę tylko, że sztuce czytania w wychowaniu młodzieży naszej należy się co najmniej to samo miejsce, jakie obecnie jako pierwiastek estetyczny wykształcenia ogólnego zajmuje muzyka“.

Jak przedstawiają się deklamacje wieczorkowe, wspomniał o tem p. Weisblum w kwietniowym zeszycie *Muzeum*. Ale na wieczorku, choćby i na prowincyi, wybiera się bądź co bądź najlepszych „deklamatorów“, a i praca nauczyciela nie pozostanie zupełnie bezowocną, jeżeli jest nauczyciel cokolwiek się na tem rozumiejący i chce mu się tem zająć. Naogół więc deklamacje wieczorkowe nie mogą tu być brane w rachubę.

Ciekawsze są w klasie, dobrze znane wszystkim uczącym języka polskiego, a zwłaszcza w wyższych klasach, gdzie się stawia już pewne wymagania, a deklamuje się często rzeczy bardzo nawet trudne do oddania żywym słowem. Pominąwszy płacziwą monotonię czy psalmodyczną jakąś jeremiadę, najczęściej dającą się słyszeć, a więc zwyczajną i jakoby naturalną w naszej szkole, mamy jeszcze i inne oryginalne sposoby „pozbywania się“ deklamacyi. Za dobrą deklamacyę, licującą z godnością ucznia, do którego piersi, opancerzonej mundurkiem, a dziwnie jakoś chorobliwie nastrojonej, z wielu powodów bardzo dzisiaj utrudniony

¹⁾ str. 27.

mają dostęp piękne i wzniosłe uczucia i myśli, za dobrą deklamacją uchodzi w niektórych klasach monotonne, ciche, pospieszne, bez jakiegokolwiek artykulacji wyklepanie z pamięci wiersza, choćby wulkanicznym buchał on ogniem i prometejskie wyrażał cierpienia. Staje się to nawet uświęconą prawem zwyczajowem normą tak dalece, że odstępstwa od niej narażają śmiałka na ośmieszenie się wobec klasy. Jest czasem i przeciwnie, co zdarza się w klasach, gdzie 2—3 uczniów lepiej deklamuje, a inni jako tako do nich się dostrajają. Przykład takich uczniów bez porównania lepiej oddziaływa na innych niż nawet najlepsza deklamacja nauczyciela. Prędzej im to jakoś trafia do przekonania i zachęca do naśladownictwa. Otóż w takiej klasie uczeń, nie czujący się na siłach, by uniknąć kompromitacji, oświadcza, że nie może, bo nie umie deklamować. Ale to należy do wyjątków. Zwykle nie wyuczają się dobrze na pamięć, tekst przekręcają, jąkają się, a jak to wygląda przy lichem w dodatku wygłoszeniu, łatwo sobie przedstawić. Dobrym tutaj środkiem pomocniczym, zapobiegającym i innym także brakom, a rzadko praktykowanym mimo poleceń, jest przyzwyczajanie uczniów od samego początku do wygłaszania z pamięci na środku klasy, z twarzą zwróconą do kolegów.

Nie lepiej jest z czytaniem. Najbardziej razi nas nie uwzględnianie interpunkcji i brak jakiegokolwiek artykulacji spółgłosek. Lubią się także uczniowie popisywać płynnem, prędkim czytaniem, pędzeniem na złamanie karku, przyczem połyka się nie tylko spółgłoski, ale często i całe zgłoski. O zrozumienie przeczytanej rzeczy nie pytaj! boć on przy tem nic nie myśli, pracują tylko oczy i język lata jak na kołowrotku. Z takim czytaniem spotykamy się na wielką skalę w niższych klasach, bo w szkołach ludowych doprowadzają tę sztukę pytlowania t. j. dokładniej się wyrażając, mielenia wszystkiego na jeden pytel, do mistrzostwa.

Po tych uwagach wstępnych, w których starałem się wykazać doniosłość sztuki czytania, znaczenie jej narodowe, ogólnokulturalne i pedagogiczne, z drugiej zaś strony wielkie jej w naszych szkołach upośledzenie, przejdę do części szczegółowej, gdzie ze względu na ramy niniejszej pracy będzie mowa o paru tylko najważniejszych prawidłach z zakresu techniki żywego sło-

wa. Sądzę zaś, że nie zaszkodzi uwagi ogólne poprzeć paru przykładami, przez co rzecz sama nabierze pewnego zaokrąglenia, a może i nie bez korzyści będzie to dla uczniów, zwłaszcza gdy któregoś z nich zachęci się do zaznajomienia się bliższego z dziełami takimi, jak *Technika żywego słowa i Estetyka żywego słowa* J. Tennera, *Die Kunst der dramatischen Darstellung* prof. Rötschera, *Die Kunst des Vortrags* Emila Palleske lub Ernesta Legouvé *L'art de la lecture*. — Bynajmniej bowiem nie zamierzałem pisać jakiegoś wyczerpującego studyum o sztuce czytania, chciałem tylko zwrócić uwagę wszystkich tych, którym szkolnictwo nasze leży na sercu, na poważne niedostatki w wykształceniu estetycznym i ogólnonarodowym, idące z zaniedbania u nas tej sztuki, cel zaś w zupełności osiągnę, gdy pobudzę innych, więcej do tego powołanych i lepiej odemnie uzdatnionych, do szczerego a poważnego zajęcia się tą sprawą.

Największy nacisk trzeba położyć na przecinkowanie, a rozumie się przez to wszystkie przestanki w mowie. Tenże, wspomniany już wyżej Legouvé nazywa nawet przecinkowanie połową sztuki czytania. Oznaczenie tych przestanków zapomocą przyjętych znaków pisarskich nie jest dotąd ani ściśle ani stałe, jest w znacznej części związane z właściwością osobistą każdego autora. Wiadomo, że Sienkiewicz n. p. innej używa interpunkcji niż Przybyszewski, a dość daleko odbiega przecinkowanie Mickiewicza od znaków używanych przez Słowackiego lub Krasińskiego. Nie mówię już o poezyi najnowszej, w której dowolność pod tym względem jest wielka, czasem rażąca dziwacznością kombinacji z pytajników i wykrzykników. Ale, choć bezsprzecznie są znaki te drogowskazem ważnym do wniknięcia w myśl i intencje autora, to przecież niejednokrotnie wymagają dopełnienia, jeżeli nie dużej zmiany.

Zaznaczyć tu trzeba, że zapomocą znaków pisarskich, którymi rozporządzamy, nie jesteśmy w stanie określić nieskończenie wielkiej ilości odcieni pomiędzy możliwie najkrótszym a najdłuższym przestankiem. Gramatyki nasze wyznaczają przecinkowi najkrótszy przestanek i najmniejsze znizzenie głosu. Częściowo tylko odpowiada to rzeczywistości, długość bowiem przerwy zależy wyłącznie od wyrazu i myśli uczuć.

Objasnimy to na przykładzie z *Improwizacji* Mickiewicza.

W wierszach :

Ja czuję nieśmiertelność, nieśmiertelność tworzę ;

I mam je, mam tych skrzydeł dwoje ;

Ja chcę władzy, daj mi ją, lub wskaż do niej drogę !

Przerwy przecinkowe są znacznymi przestankami, połączonymi z wypoczynkiem mięśni w 1. i 3. wierszu, znakiem mniejszego nieco przestanku są przecinki w wierszu 2., wszędzie zaś nie zniżamy głosu, ale go podnosimy.

Zupełnie inaczej czytać należy wiersze : ¹⁾

Co mię w dzień pies, lis, konik, kania,

I wrona,

Nawet i ona,

Jak chce tak gania.

(Mickiewicz)

Przerwy przecinkowe w wierszu pierwszym są nieznaczące, możliwie najkrótsze i nie oznaczają też żadnej zmiany tonu.

Podobne zjawisko różnej długości przestanku, oznaczonego jednym i tym samym znakiem pisarskim, możnaby wykazać i na innych znakach.

Przypatrzmy się jeszcze bliżej temu przecinkowaniu słuchowemu, które od wzrokowego, uwidocznionego w piśmie znakami, dość daleko odbiega. — Żywe słowo domaga się niejednokrotnie zaznaczenia przerwy lub przestanku w miejscach, wcale żadnym znakiem pisarskim nie wyróżnionych, czyli artysta żywego słowa, wnikający w tajniki sztuki, musi sam celem należytego oddania myśli i uczuć robić odpowiednie uzupełnienia w dykcji.

N. p.

Trafia się i nie w lesie, panowie doktorzy :

Lek / pałka, wiek / choroba, a cielęta / chorzy.

(Krasicki)

W miejscach, oznaczonych kreską pochyłą, musi być przerwa dla rozdziału dwu wyrazów obok siebie stojących, celem zwrócenia uwagi na ich stosunek do siebie niezwykły.

¹⁾ Przykład wzięty z *Techniki żywego słowa*, na której w tej części niniejszej pracy głównie się oparłem, jak znówu we wstępujących uwagach wiele myśli i poglądów zaczerpnąłem z *Estetyki żywego słowa*.

W wierszu Krasickiego : ¹⁾

Mysz / dlatego, że niegdyś całą książkę zjadła,
Rozumiała, że wszystkie rozumy posiadała.

trzeba koniecznie po wyrazie *mysz* dać przecinek, bo inaczej mogłoby się nawet wypaczyć sens logiczny treści. Przy zmianie tonu w wymawianiu zdania wtrąconego (*dlatego, że niegdyś całą książkę zjadła*) wymagany jest zawsze przestanek w pracy mięśni, czytając zaś bez przerwy: *Mysz dlatego*, moglibyśmy wywołać wrażenie, że mysz ta zowie się „dlatego“.

W *Dziadach* Mickiewicza czytamy :

Hej, kruki, sowy, orlice !
O wy / przekłete żarłoki!
Puśćcie mnie tu / pod kaplicę,
Puśćcie mnie / choć na dwa kroki.

Przerwy krótkie, oznaczone w 2., 3. i 4. wierszu, wymagane są jużto celem wyodrębnienia wyrazów, na których większy spoczywa nacisk, jużto dla wyróżnienia ich charakteru zdań nawiasowych czy bliższych określeń dopowiedzeniowych.

Bardzo charakterystyczny przykład na tego rodzaju uzupełnienia podaje p. J. Tenner w *Technice żywego słowa*. ²⁾

Oto ustęp z *Pana Tadeusza*, z interpunkcją wydania Brockhousa :

On umyślnie trąca

Wciąż tę zdradziecką strunę, melodyę zmaça,
Coraz głośniej targając akord rozdasany,
Przeciwno zgodzie tonów skonfederowany ;
Aż klucznik pojął mistrza, zakrył ręką lica
I krzyknął : „znam! znam głos ten! to jest Targowica!“
I wnet pękła ze świstem struna złowróżąca.

A teraz jak wygląda ze zmienioną dla celów wypowiedzenia interpunkcją :

On umyślnie trąca

Wciąż tę zdradziecką strunę, melodyę zmaça,
Coraz głośniej targając akord rozdasany,
Przeciwno zgodzie tonów skonfederowany,
Aż klucznik pojął mistrza, zakrył ręką lica
I krzyknął : „znam! znam głos ten! to jest — Targowica!...
I wnet pękła ze świstem struna złowróżąca . . .

¹⁾ Technika żywego słowa.

²⁾ str. 224 i 225.

Trzy tu widzimy charakterystyczne zmiany: zamiast średnika przecinek, dodany myślnik i dwa razy kropki. A dlaczego? Punktem kulminacyjnym w tym ustępie jest wyraz: „Targowica“. Od pierwszych słów do ostatniego wiersza mamy gamę w górę pędzącą, a, by jej nie obniżyć i nie wprowadzać nowego tętna, trzeba usunąć średnik. Dla oddania wybuchowej siły uczucia w wyrazie „Targowica“ trzeba przed nim chwycić nowy haust powietrza, potrzeba więc przerwy, którą oznaczamy myślnikiem. Kropki, wstawione po wyrazie „Targowica“, uzmysławiają pracę duszy, którą prelegent rozbudzić musi w słuchaczach przerażonych zdradą, a potem ożywionych nadzieją lepszej przyszłości, gdy złowroźna struna pękła. Ostatnie zaś kropki zamiast kropki zwykłej, kończącej myśl i zdanie, służą do wyrażenia wyzwalających się w sercach słuchaczy nowych uczuć pod wpływem otuchy i nadziei, uczuć uzupełniających słowa poety.

Tak też, a nie inaczej ma być ten ustęp odczytany, jeśli ma być należycie zrozumiany i wywołać odpowiednie uczucie.

Jako dalszy przykład biorę ustęp dłuższy z *Maryi* Malczewskiego (Pieśń II. ust. VII). ¹⁾ Przytaczam go najpierw z interpunkcją w niżej wymienionem wydaniu zaznaczoną.

Jest trosków, kolców, bólów nie mało w tem życiu,
 I więcej niż na jawie, płynie łez w ukryciu,
 A kto się hucznym śmiechem wśród jęków odzywa
 Jak szalony w szpitalu — szczęsnym się nazywa.
 Lecz gdy umysł, szlachetnej uległszy ponęcie,
 Z gruzów najdroższych uczuć wznosząc przedsięwzięcie,
 Brnie w zdradliwej ufności, a za każdym krokiem
 Podkopanych przepaści otoczon widokiem;
 Gdy ptak z karmem pisklęcia trzepoce swe skrzydła,
 Widzi chłopię z pałeczką, a na szponach sidła;
 Gdy sroźszej od najsroźszych wpatrując się męce,
 Sama nawet Odwaga załamuje ręce,
 A z tysiąca blizn czarnych, co jej w sercu ciąży,
 Gniazdo syczących na świat wylęga się węży;
 Gdy złość w swoim szaleństwie zrobiła zabawę:
 Wydrzeć życie w kaduku, ale pierwej sławę,

¹⁾ W wyd. I. Arcydzieł polskich i obcych poetów z r. 1902.

I nie tylko Obecność tarza się w ohydzie, —
 Przyszłość jeszcze okrutna, rozczochrana idzie,
 Komu? anielskiej duszy, co za to przeklęta,
 Że cukrem przyjmowała drapieżne zwierzęta;
 Gdy każdy dobry przymiot w gorzki żal się zmienia,
 Większe to niżli ziemskie, — piekielne cierpienia!

Jest to ów znany okres, jeden z najdłuższych i najpiękniejszych w naszej poezji dawniejszej. W wygłoszeniu zaś tak mniej więcej wyglądać on powinien:

Jest trosków, kołców, bólów / **nie mało** w tem życiu...
 I **więcej** niż na jawie, płynie łez w **ukryciu**.
 A kto się hucznym **śmiechem** / **śród jęków** odzywa,
 Jak **szalony** w szpitalu — **szczęsnym** się nazywa.
 Lecz gdy umysł, **szlachetnej** uległszy ponęcie,
 Z **gruzów** najdroższych uczuć / wznosząc przedsięwzięcie,
Bnie w zdradliwej ulności, a za każdym krokiem
 Podkopanych **przepaści** / otoczon widokiem;
 Gdy **ptak** / z **karmem** piskłęcia **trzeпоce** swe skrzydła,
 Widzi chłopię z **pałeczką**, a na szponach / **siłta**;
 Gdy **sroźszej** od najsroźszych wpatrując się męce,
 Sama nawet **Odwaga** / **załamuje** ręce, —
 A z tysiąca **blizn** czarnych, co jej w sercu cięży,
 Gniazdo syczących na świat / wylęga się **węży**;
 Gdy **złość** w swoim **szaleństwie** / zrobiła zabawę:
Wydrzeć życie w **kaduku**, ale pierwej **sławę**;
 I nietylko **Obecność** tarza się w **ohydzie**, —
Przyszłość jeszcze okrutna, **rozczochrana** idzie,
Komu? anielskiej duszy, co za to **przeklęta**,
 Że **cukrem** przyjmowała / **drapieżne** zwierzęta; —
 Gdy każdy dobry **przymiot** / w gorzki **żal** się zmienia;
Większe to / niżli ziemskie, — **piekielne** **cierpienia!**...

Mamy tu 13 nowych przerw i przestanków, oznaczonych kreską pochyłą, a raz przecinkiem (w wierszu trzecim), i 7 zmian istniejących już znaków pisarskich. Uzasadniać ich nie będę, bo w znacznej części wyżej była już o tem mowa, ale objaśnię znaczenie wyrazów grubszym drukiem zaznaczonych. Są to tak zwane *wyrazy rdzenne*, o których z kolei pomówię. Tworzą one istotę każdego wiersza, jakby szkielet całości, w nich trzeba szu-

kać właściwej indywidualności danego utworu, są zaś uwypuklone — mniej lub więcej — w żywym słowie zapomocą odpowiedniego akcentu, który utrzymując ład pewien i porządek w szeregu słów, pełni niejako służbę policyjną w dykcji. Przypatrzmy się nieco bliżej temu okresowi. Następnik tego okresu, zaczynającego się od słów: „Lecz gdy umysł“ .., znajduje się dopiero w ostatnim wierszu. Pierwsze cztery wiersze w przytoczonym ustępie są jakoby przygrywką do myśli w okresie wyrażonej, tak jak za przygrywkę tylko do *cierpień piekielnych* mogą być uważane codzienne ludzkie kolce i troski. Na to wskazuje także połączenie „lecz“. *Dominantą* w tym okresie, t. j. słowem, które ważnością swoją króluje niejako nad innymi, są dwa ostatnie słowa: „piekielne cierpienia“, a właściwie sam przymiotnik „piekielne“. Rdzennymi zaś słowami będą tu wszystkie wyrazy, które w poprzedniku te „piekielne cierpienia“ bliżej określają i ich powody.

Wykaże to lepiej analiza tekstu z podaniem myśli głównych: W życiu ludzkim jest *nie mało* trosk i bólów, a *więcej* ich w *ukryciu*. *Śmiech* wśród *jęków*, to *szalony* zowiący się *szczęsnym*. *Szlachetna* ponęta, pociągająca za sobą *gruzy* najdroższych uczuć, a potem *brnienie* w zdradliwej ufności i widok *przepaści* — to jeden powód jego cierpień. Stan duszy jego w tej chwili żywo maluje nam poeta przez porównanie go z uczuciami *ptaka z karmem* pisklęcia *trze poczętego*, gdy widzi nad sobą *pałeczkę* chłopca i *sidła* na szponach. To mu stawia wreszcie przed oczyma obraz *Odwagi*, *załamującej* ręce na widok *sroższej* od *najsroższych* męki, *odwagi*, z której *blizn* czarnych wylęgają się *węże*. Lecz nie koniec na tem. *Złość* w swoim *szaleństwie* zamyśla *wydrzeć* (a może już wydzierają?) *życie* w *kaduku*, ale *pierwej sławę*; wobec tego stan *obecny* w *ohydzie*, a *przyszłość* jeszcze idzie *rozczochrana*; a gdy to spotyka (*komu?*) *anielską* duszę, *przeklętą* za przyjmowanie *cukrem drapieźnych* zwierząt; i gdy tak każdy dobry *przymiot* zmienia się w gorzki *żał*; to już *większe* niżli ziemskie, — **piekielne cierpienia!**

Widzimy na tym przykładzie, jak to odnalezienie wyrazów rdzennych daje nam zrozumienie tekstu i jak ściślej wymaga ta praca analizy logicznej.

Nakoniec przytaczam tu jeszcze *Ode do młodości*, tak często wygłaszaną przez naszych uczniów. Na zdanie rdzenne (domi-

nantę) wyraźnie sam poeta wskazuje, powtarzając je trzy razy : „Razem, młodzi przyjaciele!“ W tym też okrzyku zawarta jest myśl główna utworu, kwintesencja niejako całości. Wobec tego wyrazów rdzennych trzeba poszukać przedewszystkiem w różnych określeniach tejsamej lub podobnej myśli.

Oto próba wyznaczenia w tym wierszu wyrazów rdzennych z uwzględnieniem zarazem paru niezaznaczonych niczem optycznie przestanków. ¹⁾

Bez serc, bez ducha — to **szkieletów** ludy!
 Młodości, podaj mi **skrzydła** :
 Niech nad martwym **wzleczę** światem /
 W rajską dziedzinę **ułudy**,
 Kędy zapał tworzy **cudy**,
Nowości potrząsa kwiatem /
 I obleka nadzieję / w **złote** malowidła!...
 Niechaj, kogo **wiek** zamroczy,
Chyląc ku ziemi poradłone czoło,
Takie widzi świata koło,
 Jakie **tępemi** zakreśla oczy:

Młodości! ty nad poziomy
Wylatuj, a okiem słońca
Ludzkości całe ogromy /
Przeniknij z końca do końca!...

Patrz **na dół!** Kędy **wieczna** mgła zaciemia
 Obszar, **gnuśności** zalany odmětem:
 To **ziemia!**...
 Patrz, jak nad jej wody **trupie** /
Wzbił się jakiś płaz w skorupie.
Sam sobie sterem, żeglarzem, okrętem:
Goniąc za żywiołkami drobniejszego płazu,
 To się wzbija, to w **głęb** wali;
Nie **Ignie** do niego fala / ani **on** do fali:
 A wtem, jak bańka **prysnął** o szmat głazu!...
Nikt nie znał jego życia, nie zna jego zguby:
 To **samoluby!**

¹⁾ Wypisy polskie dla klas wyższych szkół gimn. część II. wyd. III. str. 35 i nastp.

Młodości! **tobie** nektar żywota
 Natenczas **słodki**, gdy z **innymi** dzielę;
 Serca **niebieskie** poi wesele,
 Kiedy je **razem** nić powiąże złota.

Razem, młodzi przyjaciele!
 W szczęściu **wszystkiego** / są **wszystkich** cele;
Jednością silni, rozumni **szalem**,
Razem, młodzi przyjaciele!..
 I **ten** szczęśliwy, **kto padł** wśród zawodu,
 Jeżeli poległem ciałem
 Dał innym szczebel / do **sławy** grodu.
Razem, młodzi przyjaciele!
 Choć **droga** stroma i ślizka,
Gwałt i **słabość** bronią wschodu:
 Gwałt / niech się **gwałtem** odciska,
 A ze słabością łamać / ucmy się **za młodu!**

Dzieckiem w kolebce / kto łeb urwał **hydrze**,
 Ten **młody** — zdusi **Centaury**,
Piektu ofiary wydrze,
 Do **nieba** pójdzie po laury!
 Tam sięgaj, gdzie **wzrok** nie sięga;
 Łam, czego **rozum** nie złamie:
 Młodości! **orla** twych lotów potęga,
 Jako **piorun** twoje ramię!

Hej! **ramię do ramienia!** **Spólnymi** łańcuchy
Opaszmy ziemskie kolisko!
 Zestrzelmy **myśli** / w **jedno** ognisko /
 I w **jedno** ognisko **duchy!**..
 Dalej z **posad**, bryło świata!
Nowymi cię pchniemy tory,
 Aż **opleśniałej** zbywszy się kory,
Zielone przypomnisz lata..

A jako w krajach zamętu i nocy,
Skłóconych żywiołów waśnią,
Jednem „**stań się**“ z Bożej mocy /
Świat rzeczy **stanął** na zrębie;

Szumia wichry, cieką głębie,
A gwiazdy błękit **rozjaśniają**:

W krajach ludzkości jeszcze **noc** głucha —
Żywioty **chęci** / jeszcze są w **wojnie**...
Oto **miłość** / **ogniem** zionie:
Wyjdzie z zamętu / świat **ducha!**
Młodość go **pocznie** na swoim łonie,
A **przyjaźń** w wieczne / **skojarzy** spójnie...

Pryskają nieczułe lody
I przesady światło ćmiące...
Witaj, jutrzeńko **swobody**,
Zbawienia za tobą słońce!

A czy tak mozolna praca analityczna, zmierzająca do dobrego wygłoszenia, będzie wszechstronnem przygotowaniem? Nie — może ona dać nam tylko wygłoszenie poprawne, o co nam właśnie w szkole chodzi, ale do artystycznego odtworzenia zapomocą żywego słowa przy tem tylko przygotowaniu dość jeszcze daleko. Lecz to należy już do estetyki żywego słowa, teraz zaś musi być pominięte ze względu na szczupłe ramy niniejszej pracy.

Krótką tu jeszcze przy końcu uwaga.

W *Planie* nauki języka polskiego i dodanej do niego instrukcyi z r. 1905. omówiono dość dokładnie i deklamacyę. Ale choć tam zaznaczono wyraźnie, na czem polega istota deklamacyi, nie położono przecież nacisku na najistotniejsze jej warunki. Kończową zaś uwagą: „niech nauczyciel żąda tylko tego, na co się każdy uczeń zdobyć może, *t. j. ażeby rzeczy zadanej dobrze nauczył się na pamięć i wygłosił ją powoli, głośno i wyraźnie*“, obniżono znacznie przedtem wymienione żądania z techniki żywego słowa, wskazując zarazem niedwuznacznie na nieproduktywność wszelkich w tym kierunku usiłowań szkoły. Taki przynajmniej wysnuć można wniosek z połączenia zdań zapomocą *t. j.* Położono natomiast nacisk na co innego, a mianowicie na systematyczne traktowanie deklamacyi (tj. uczenia się na pamięć), na rozmiary jej (do 600 wierszy na rok), na dobre wyuczenie się na pamięć i na to wreszcie, by nauczyciel rzecz wszechstronnie już przerobioną, która

ma być na deklamację uczniom zadana, sam na końcu wzorowo odczytał. Lecz tu właśnie wyłania się trudność, w planie, jakto czasem w planach bywa, pominięta milczeniem. Mniejsza o to, że niezupełnie możnaby się na to zgodzić, iż konieczne sam nauczyciel ma rzecz tę odczytać, o czym zresztą wyżej była wzmianka, ale zapytałoby należało, jak tej biedzie zaradzić, gdy braknie nauczyciela, któryby wybitnie w tym kierunku posiadał zdolności lub przynajmniej przez ćwiczenie sztukę tę doprowadził do jakiej takiej doskonałości. Wszak przed nominacją na nauczyciela czy jego zastępcę nigdy go o to nie pytano, nic też nie robił, by brakiom zaradzić, naraz zaś ma innych uczyć tego, o czym sam nic nie wie lub bardzo mało. — Nikt nie wątpi, że zło usunąć trzeba jak najrychlej i że środki zaradcze z łatwością się znajdują. Różne już podnoszono. Nie będę ich wyliczał, dodam tylko, że na razie najpilniejszą wydaje mi się rzeczą urządzenie odpowiednie kursów praktycznych dla nauczycieli i domaganie się od kandydatów przy egzaminie kwalifikacyjnym znajomości techniki i podstawnych wiadomości z estetyki żywego słowa, t. j. sztuki czytania poprawnego na głos.

Jan Witek.

O lekturze Pana Tadeusza

jeszcze parę słów nadmienię.

Osądzono, że *Pana Tadeusza* należałoby czytać w II. półroczu klasy IV. Tak przynajmniej oświadczyła się większość Kół naszego Towarzystwa w odpowiedzi na kwestyonyusz Z. G. T. N. S., rozesłany w październiku 1909. r., w chwili dla sprawy nauki języka polskiego niezmiernie ważnej, może nawet przełomowej, bo wobec wydania nowego planu ministeryalnego i donośnych nawoływań do unarodowienia szkół naszych zanoszą się i u nas na gruntowną, daleko idącą, a wielce upragnioną reformę tego przedmiotu, a może i całego systemu nauczania.

Nie spotkałem się nigdzie z dokładniejszym uzasadnieniem, dlaczego właśnie w kl. IV, a nie w innej należałoby czytać *Pana Tadeusza*, jakby sprawa ta, dawno już osądzona i powszechnie znana, nie ulegała najmniejszej kwestyi. A tak nie jest. Boć argumenty takie jak, że młodzież z własnej chęci czyta *Pana Tadeusza* już w kl. III, a czasem i wcześniej i że lepiej będzie wobec tego, gdy zapozna się poraz pierwszy z tym arcydziełem naszej literatury pod kierownictwem nauczyciela i tym podobne, nie mogą jeszcze decydować w tak ważnej sprawie. — Ileż to bowiem utworów z literatury wprost pornograficznej czyta młodzież nasza z własnej chęci już w klasach niższych, a z drugiej strony jak często rwie się młodzieniaszek w pierwszej już klasie gimn., a czasem i w III lub IV ludowej do sienkiewiczowskiej Trylogii, *Krzyżaków*, *Quo vadis* (oczywiście nie w przeróbce dla młodzieży!), czem nawet niektórzy rodzice cieszą się i chlubią. Nikt chyba nie wątpi, że przez samo przeczytanie z dziełem się jeszcze w tym wieku nie zapozna. Ale czy kierownictwo nauczyciela uratuje w tym wypadku sytuację? Bo chyba ten wzgląd, że w tej klasie pozna uczeń ten utwór poraz pierwszy pod kierownictwem nauczyciela nie jest tak ważny, żeby dla niego trzeba wszystkie inne poświęcić. Czy

wreszcie będzie to poraz pierwszy — zapytałby dalej wy-
padało.

Sprawa to ogromnie ważna i sędzę, że nie można nad nią
przejsć z lekkim sercem do porządku dziennego.

Zastanówmy się najpierw nad tem, jakby, według wszelkie-
go prawdopodobieństwa, wyglądało to zapoznanie się z *Panem*
Tadeuszem, gdyby uczniowie nasi czytali go w kl. IV.

Sami obrońcy tak wczesnej lektury tego dzieła zaznaczają
mimoходом, że trzebaby się w kl. IV zadowolić zaznajomie-
niem dokładnem uczniów z treścią poematu, pozostawiając resztę
na klasę VI czy VII, kiedy będzie mowa o Mickiewiczu i innych
jego dziełach. I rzeczywiście, nicby ponadto w tej klasie nie
omawiano, co najwyżej — naturalnie w ramach bardzo skrom-
nych — możnaby zwrócić uwagę na stronę językową i este-
tyczną poematu. Ale czy i z treścią zapoznaliby się uczniowie
dokładnie? Czy bez gruntowniejszej znajomości tła historycznego
i kultury danej epoki zrozumieją takie postaci, jak Hrabia, Teli-
mena, Jacek Soplica, a choćby Gerwazy i rój szlachty dabrzyń-
skiej? Co zrobić z tragi-komicznymi zapałami miłosnymi Teli-
meny i Tadeusza, tak czysto zmysłowymi? A humor i ironia,
indywidualizm poety, a starszlachecka tradycja i idea poematu?
Gdy zaś to wszystko odpadnie, bo odpaść musi, bo jest w znacz-
nej części dla umysłów młodzieży tej klasy nieprzystępne, choć-
by niewiem jakich sztuczek miał się nauczyciel, to cóż z poematu
pozostanie? Czy może wtedy uczeń odczuć i zrozumieć, na czem
polega piękno i wielkość tego arcydzieła? A jeżeli tak jest, to
może nie warto tyle czasu tracić na to, by dać uczniom obraz
całości tak błady i ułomny, tak niestety daleki od tego, coby to
arcydzieło w umysłach dojrzalszych, odpowiednio przygotowanych
na przyjęcie tej najszlachetniejszej w naszej literaturze stawy
duchowej wywołać mogło i powinno.

W klasie VI czy VII po przeczytaniu innych dzieł Mickie-
wicza przyszlaby kolej i na *Pana Tadeusza*. Ale ze wzglę-
du na to, że upłynęłoby mniej więcej 2 lata od czasu, jak to
dzieło czytali, musieliby poraz wtóry przeczytać je prywatnie,
w domu, celem odświeżenia sobie w pamięci wielu szczegółów,
tak łatwo zacierających się, a nawet zupełnie się ulatniających
po dłuższym przeciągu czasu; poczem nastąpiłoby dopiero o-
mówienie na jednej lub dwóch lekcjach owej reszty, pomi-

niętej przy lekturze w kl. IV. Przy tej jednak całej robocie znów odpadłaby rzecz najważniejsza, t. j. wniknięcie w ducha utworu, przejęcie się wielkimi ideami danej epoki i poety, podziw arcyzmu w układzie całości i poszczególnych ustępów, a mistrzostwa formy w szczegółach, słowem zrozumienie istotnych znamion i właściwości nieśmiertelnego tego arcydzieła, co tylko przy systematycznej lekturze w szkole, przy szczegółowej analizie, krok za krokiem, da się uskuteczyć. Pozostałby więc szablon i znów jedna więcej na starą modłę wyłoniłaby się mistyfikacja, tem smutniejsza, że idzie tu o *Pana Tadeusza*. Czem zaś jest dla nas *Pan Tadeusz* i czem na zawsze pozostanie, jako najwspanialszy i najbardziej charakterystyczny wykwit i świadectwo naszej kultury, tego chyba nie trzeba powtarzać. Mnie się przynajmniej zdaje, że, gdybyśmy nie mieli w naszej literaturze tego jednego poematu, a drugie tyle posiadali *Wesel*, *Wyzwoleń*, *Dyktatorów*, *Skarbów*, *Kół zaczarowanych* i innych, co obecnie mamy, znaleźlibyśmy się mniej więcej w położeniu starożytnych Greków, gdyby im naraz zabrakło Homera, tej nietylko najdzwięczniejszej struny w narodowej ich lutni, ale poniekąd i alfy i omegi ich całej istoty duchowej.

Sądzę, że lepiej byłoby odwrócić ten porządek i w kl. IV lub V polecić uczniom przeczytać dzieło to prywatnie, a niektóre tylko księgi (2 lub 3, n. p.: IV, VII, IX) przeczytać w szkole, w kl. zaś VI, ewentualnie w pierwszych miesiącach nauki w kl. VII, czytać dzieło w całości, ale naprawdę w całości, wyjątkowo tylko postępując się lekturą domową.

Już z tego, co powiedziałem wyżej, okazuje się, że nie najlepiej byłoby postąpić tak, jak to zaleca *Memoryał Z. G. T. N. S.* do Rady szkolnej krajowej, ale nie od rzeczy może będzie dokładniej jeszcze uzasadnić, że stanowczo korzystniej byłoby przenieść lekturę *Pana Tadeusza* do kl. VI czy nawet wyżej, poniekąd w odpowiedzi na możliwe zarzuty tych, którzy prawdopodobnie zechcą jeszcze kruszyć kopie w obronie swoich zapatrywań.

Nie ulega wątpliwości, że tak podagogowie, oświadczający się za wcześniejszą lekturą *Pana Tadeusza*, jak i ci, którzy wypowiadają przeciwne poglądy, ożywieni są jak największym pietyzmem i dla Mickiewicza i dla jego arcydzieła i że troska o naszą szkołę, z najlepszymi połączona aspiracyami, wyłącznie nimi powoduje.

Wszak to od dawna było staraniem usilnem nas wszystkich, by złemu zaradzić, a do tej chwili spokoju nie daje nam myśl, że stan nauki języka ojczystego ciągle jeszcze znajduje się dość daleko od upragnionego ideału. — Łudzić się nie trzeba. Ideał ten może nie na długo nam starczy, jakkolwiek przy układaniu nowych planów nie kierujemy się jedynie względem na terażniejszość, ale, zwłaszcza my, patrzeć musimy w dalszą przyszłość; bo „ściśle rzecz biorąc jak — Goethe powiada — musimy codzień jeszcze reformować się i przeciwko innym protestować, aczkolwiek nie w religijnem znaczeniu“, a to, co dziś wydało, jutro może zburzyć. — Co się tyczy protestów, są one nawet pożądane. Możliwe zaś zarzuty byłyby takie :

- 1). względ na ekonomię czasu skłania nas do wczesnego zaznajamiania uczniów z odpowiednimi utworami, nawet dłuższymi, by mózdz sobie dać radę z materiałem w klasach wyższych ;
- 2). z tem łączą się względy metodyczne, ogólna tendencya, by lekturę dłuższych utworów zamiast luźnych wyjątków rozpoczynać jak najwcześniej (w kl. III), wprowadzić w miejsce dawniejszej oschłości większe ożywienie i zainteresowanie u uczniów, przez znajomość najwspanialszych pomników swojskiej kultury wczesnie budzić w ich sercach miłość przeszłości i narodowych ideałów ;
- 3). mimo wszystko twierdzić ktoś może, że z treścią *Pana Tadeusza* mogą się dobrze zapoznać uczniowie już w kl. IV. a później, po szczegółowem omówieniu owej reszty i odczytaniu nawet odpowiednich ustępów w szkole, pogłębi się i uzupełni pojęcie o całości, dając w końcu zwartą, a zupełnie wystarczającą syntezę.

Odpowiem krótko, a zacznę od punktu ostatniego. Według mego osobistego zapatrywania, które wyżej starałem się uzasadnić, nie może być mowy w kl. IV. o dokładniejszym zapoznaniu się z treścią *Pana Tadeusza*. Ale, gdyby to było nawet możliwe, to jeszcze utworu poznać nie mogą, a najbardziej szczegółowe omówienie poematu w klasach wyższych bez systematycznej, równocześnie przeprowadzonej lektury nie wiele przyczyni się do jego poznania, czyli, będą uczniowie czytać poemat dwa razy w czasie nauki gimnazyalnej, raz w szkole, a drugi raz na gwałt prywatnie, a nie wyniosą gruntowniejszej znajomości tego, co jego istotę stanowi. A ileż to teraz, w klasie wyższej, mogliby uczniowie przy jego lekturze przyswoić sobie wiadomości z zakresu

poetyki i estetyki, czego się nie tknie w kl. IV. (lub w rozmiarach mikroskopijnych), a pominię także później lub zbędzie paru ogólnikami. Jako zaś dalsza konsekwencya wyniknie z tego błaga, owo znamienne dla naszej młodzieży pływani e p o w i e r z c h u tam, gdzie snadno możnaby chodzić, bez obawy zatonięcia.

Na lekturę *Pana Tadeusza* w klasach wyższych powinien się znaleźć czas, choćbyśmy mieli go czytać przez całe półroczce. A tyle znowu czasu nie zajmie. By czas ten uzyskać, można zrezygnować bez wielkiej szkody (jeżeli czasem nie z pożytkiem!) dla uczniów z niektórych poematów, gorliwie nawet polecanych przez profesorów, jak n. p.: ¹⁾ *Sielanki* Szymonowicza (polecane wszystkie), *Wieczory florenckie* (polec. dla kl. VI!), *O klasycyzności i romantyczności* Brodzińskiego (w całości!). *Popioły* (dla kl. VI!), *Ksiądz Marek i Król Duch*, *Bolesław Śmiały* (!), *Barbara Radziwiłłówna*, *Żydzi* (!). Przeciwnie, *Pana Tadeusza* można czytać i dwa razy. Dlatego jestem za tem, by prywatnie czytali go wcześniej, by zaznajomili się ogólnie z jego treścią, a nawet w całości poznali 2—3 księgi przy pomocy lektury szkolnej już w kl. IV, co do celów pod 2] wyłuszczonych wystarczy, ale trudno jakoś zgodzić się na to, by dzieło największe poety przy zaznajamianiu się z jego twórczością przemócono z grubsza na jednej lub dwóch lekcjach w formie obecnie praktykowanej, coby prawdopodobnie miało znów w całej pełni zastosowanie, gdyby utrzymał się projekt większości, w *Memoryale* wypowiedziany. Wszak trudno poprzestać na tem, by z *Pana Tadeusza* pozostała uczniom w głowie osnowa tylko, a reszta zawisa gdzieś w powietrzu, niby zhora fantastyczna, o której z wielkim mówiłoby się lękiem, bo nieuchwytna, jako twór czysto pamięciowy.

Mam też nadzieję, że na tem nie poprzestaniemy.

Jan Witek.

¹⁾ *Materyały do reformy nauki języka polskiego.*

III

Kilka słów o nauce geografii w kl. V.

Gorącym pragnieniem i niejednokrotnie wyrażanym życzeniem uczynił zadość nowy plan, który wszedł w życie w bieżącym roku szkolnym, bo wprowadził geografię w wyższym gimnazyum — nowość, której się bardzo dawno domagano.

Wobec dążenia do jednostopniowości w naukach, wprowadzenie geografii w program nauk wyższego gimnazyum znamionuje nielada postęp i wskazuje, że z biegiem czasu geografia wywalczy sobie należne stanowisko, którego jej długo odmawiano. I trzeba stwierdzić z radością i nadzieją, że choć dziś nie zrobiono wszystkiego, co być powinno, to jednak jest lepiej niż było, gdy geografia była kopciuszkiem, a nie traćmy nadziei, że geografia uzyska to stanowisko, na którym stanąć musi, jeżeli chce spełnić swe wielkie w planie wychowawczym szkoły średniej zadanie, łącznika nauk humanistycznych z przyrodnictwem.

Po wydaniu swych nowych planów, opartych na rozporządzeniu ministeryalnym postanowiła. Rada Szk. Kraj. przystąpić do napisania instrukcji, zastosowanych do nowych planów. Okólnikiem z dn. 29. listopada 1909. ¹⁾ wezwała nauczycieli, aby swe doświadczenie przedstawiali w treści wyc h rozprawkach dydaktycznych. Zaleca przytem „unikanie wszelkiej polemiki i stanowiska negacyi a podawanie pozytywnych wskazówek“. Najlepszą byłaby w myśl okólnika lekcyja praktyczna, ale że nauka geografii w wyższym gimnazyum jest rzeczą świeżą, a więc lekcyja musiałaby wypaść subiektywnie i jak sądzę, wobec jednorazowego prowadzenia, że tak powiem, [niedokładnie] przetrawiona, choć byłaby ona zapewne pouczającą i instruktywną, ale zawsze pojedynczą, oderwaną, gdy nam trzeba omowień planu w całości i co do poszczególnych klas, myślę, że na razie trzeba się zająć instruk-

¹⁾ Muzeum — Styczeń 1910. str. 70.

cyą w całości i dla tych klas, w których już ta nauka tego roku prowadzoną była, temwięcej, że nauczyciele tego przedmiotu przystępując do nauki jego w wyższym gimnazyum musieli sobie wyrobić pewien plan postępowania, a o ile mi wiadomo, zapatrywania na naukę geografii w kl. V. w tym roku szkolnym były dość rozbieżne. Nic na świecie nie jest doskonałe, a więc nie może się usuwać od krytyki, która może wywołać polemikę, wymianę zdań, co znów chyba sprawie każdej, o ile traktuje się rzecz rzeczowo i obiektywnie, musi przynieść korzyść, to jednak powołując się na zdanie już w tej sprawie wypowiedziane, ²⁾ wstrzymuje się od wszelkiej krytyki a pragnę w kilku słowach zwrócić uwagę, jak, według mnie, należy przeprowadzić pogłębienie nauki geografii w kl. V. a zarazem w wyższym gimnazyum. Sądzę, że poruszając sprawę, przyznaję się otwarcie dla mnie niejasną, wywołam dyskusyę, która zaś będzie najlepszą wskazówką do nowej instrukcyi.

Według uwag dołączonych do planu, ³⁾ celem nauki geografii stopnia wyższego jest *g r u n t o w n a* znajomość geografii Europy, *d o k ł a d n e* poznanie stosunków geograficznych Monarchii Austr.-Węg., kraje zaś innych części świata mają uczniowie poznać tylko w ogólnych zarysach.

Z tego materiału przypada na kl. V. Europa pod względem ogólnym, kotlina morza Śródziemnego i Europa Zachodnia i rzut oka na Amerykę i Australię.

Ową gruntowną znajomość Europy mają nabyć uczniowie przez „powtórzenie, uzupełnienie i pogłębienie geograficznych wiadomości z klas niższych z silniejszym uwydatnieniem przy czynowego związku zjawisk geograficznych. Tymczasem na stopniu niższym polecono materiał uprościć i ograniczyć do wpojenia uczniom wiadomości o zasadniczych i najciekawszych zjawiskach geograficznych. Pominąć więc należy wstępne objaśnienie terminologii a zasadnicze pojęcia geograficzne objaśniać się będzie zrazu na najbliższem otoczeniu a potem stale w związku z bieżącym materiałem“.

²⁾ Sławomirski Bł. Jak powinien wyglądać plan nauki geografii w zreformowanej szkole średniej. Odb. ze spraw. ck. gimn. I. w N. Sączu 1909.

Pawłowski St. — Kilka uwag o najnowszym planie geografii w szkole średniej. Muzeum — Kwiecień 1910.

³⁾ Plan nauki dla gimnazyów galicyjskich Lwów 1909.

Gdyby tylko chodziło o powtórzenie i uzupełnienie wiadomości geograficznych klas niższych, to i cel nauki i rozkład materiału na kl. V. byłby zupełnie jasny. Ale słusznie pisze St. Pawłowski ¹⁾, że, „można mówić tylko o powtarzaniu geografii opisowej i o uzupełnianiu wiadomościami z geografii gospodarczej“, a cóż ma oznaczać owo pogłębianie nauki?

Uwagi to wyjaśniają, ale według mego zapatrywania, nie dość jasno i tu trzeba w nowej instrukcyi zapełnić tę lukę dokładnem wytlómaczeniem, co ma być zrobione i jak przeprowadzone?

W uwagach czytamy, że na stopniu wyższem trzeba uwydatnić silniej przyczynowy związek zjawisk geograficznych a przez to pogłębi się opis według możliwości przez wyjaśnienie a zbadanie przyczyny procesu powstawania stworzy punkt wyjścia dla zrozumienia zjawiska. Nabyte już wiadomości z nauk przyrodniczych doprowadzą tu ucznia do zrozumienia postaci, w którą wiąże się ląd, powietrze i woda w całokształcie budowy dzisiejszej powierzchni ziemi, jako też pozwolą mu zrozumieć wzajemne oddziaływanie tych części składowych kuli ziemskiej! Z przytoczonego tu ustępu uwag jest jasnem, że należy geografję w wyższem gimnazjum oprzeć na geografii fizycznej, ale jak tę część traktować systematycznie czy przygodnie, nie jest tu jasno wyrażone i co do tego musiał sobie nauczyciel sam plan zrobić, ucząc geografii w kl. V w tym roku. Co do tego więc, jak traktować geografję fizyczną: systematycznie, czy fragmentarycznie mamy się oświadczyć, bo z rozkładu przedmiotu na kl. V., gdzie na początek jest wysunięta ogólna geografja, nie zaś geografja fizyczna, widoczna, że plan chce pogłębiać geografję ogólną fizyczną. Że jednak i plan sam jest za oparciem się na geografii fizycznej, nie zaś za samą geografją gospodarczą, jak to rozumie St. Pawłowski, ⁵⁾ wskazują słowa uwag: „Przy wykładzie geografii fizycznej należy korzystać z wyników nauki geologii, fizyki i innych nauk przyrodniczych tylko o tyle, o ile je może pojąć uczeń na podstawie poprzedniej nauki przyrody i o ile są niezbędne dla zrozumienia zjawisk geograficznych“. Z tego ustępu uwag wynika, że należy brać ge-

^{1) 5)} Muzeum str. 363.

ografię fizyczną i podobnie jak w geografii opisowej opierać się trzeba na materyale z klas niższych, tak tu na materyale innych nauk a przede wszystkim przyrodniczych, ale nie w ten sposób, iżby wśród niego geografia utonęła.

Z tego wszystkiego widać, że plan opiera pogłębienie nauki geografii w wyższym gimnazjum na geografii fizycznej, ale nie chce jej systematycznego traktowania widocznie w obawie, aby nie przeszła w nauki przyrodnicze. Że tak stać się niekiedy może, nie wynika, aby się to dziać musiało lub miało, tem więcej, jeżeli w podręczniku będziemy mieli podany w ścisłym zakresie kurs geografii fizycznej. Zresztą jeżeli dla lepszego wyjaśnienia kwestyi będą rzeczy znane lub dopiero mające być poznane w innych naukach, to jest tak i w innych przedmiotach i przyczynia się do koncentracji a wiadomości te same, ale z innego punktu widziane łatwiejsze są do zrozumienia i zapamiętania.

Za systematyczną nauką geografii fizycznej jako kursu wstępnego w wyższym gimnazjum jestem z kilku względów, które tu będę się starał przedstawić.

Raz, że powoływanie się na wiadomości z nauk przyrodniczych u uczniów nie wiele nam da wobec nowego planu tych przedmiotów.

Równocześnie z geografją w klasie V. rozpoczyna się dopiero geologia, na którą się nam plan każe powoływać, wiadomości zaś z fizyki u uczniów, wstępujących do klasy V. pozwolą im z korzyścią uczyć się geografii fizycznej, gdy dotychczas rozpoczynało się tę część geografii w klasie I. bez żadnych zgoła wiadomości u uczniów tak, że nauczyciel geografii pierwszy dawał uczniom pojęcia linii geometrycznych, skali zmniejszonej itd.

Powtórę potrzeba znowu systematycznej nauki geografii fizycznej płynie i stąd, że, jak wspominałem wyżej, geografia w niższym gimnazjum zajmuje się teraz nią tylko przygodnie. Gdy uczniowie dawniej wynosili już z I. klasy znajomość zasadniczych pojęć geograficznych a nawet na podstawie wybornej książki prof. Romera uczyli się systematycznie geografii fizycznej i zyskiwali podstawę do dalszej nauki, to wobec dzisiejszego planu podstawa ta odpada, uczniowie nabywają teraz wiadomości z zakresu geografii fizycznej tylko, „w związku z bieżącym materiałem“, bo na stopniu niższym występuje teraz moment chorograficzny tak, że do wyższego gimnazjum przyniesie teraz uczeń bardzo skąpe

wiadomości z geografii fizycznej. Jeżeli więc nie da mu się podstawy w systematycznym kursie geografii fizycznej, to owo pogłębianie nie przyniesie skutku. Rozrywanie geografii fizycznej takie, aby ją wtłoczyć w ramy geografii ogólnej Europy, obraz tej ostatniej zaciemni a nie obudzi u uczniów żadnego interesu. Tymczasem gdy damy uczniom zarys geografii fizycznej na początku, zbudujemy silne fundamenta pod całą geografię wyższego gimnazjum. Wtedy możemy po opisie czy półwyspów europejskich, czy gór, czy rzek zapytać uczniów, jak sobie wyobrażają ich genezę. Przez to zmusimy uczniów do zastanawiania się, myślenia, obserwowania mapy, poważnego czytania rzeczy geograficznych i przyrodniczych i możemy się spodziewać dobrych wyników. Przynajmniej takie spostrzeżenie zrobiłem w tym roku na swoich uczniach, którzy geografią fizyczną się bardzo zainteresowali.

Na jedno jeszcze chce zwrócić uwagę, a mianowicie na to, że w klasie VIII. ma się brać geografię monarchii austriacko-węgierskiej i to znów „ze szczególnem uwzględnieniem stosunków geologicznych, oro i hydrograficznych, tudzież klimatologii“. Zapewne, że podstawą będzie tu nauka w kl. IV., ale że tam nie może się brać pod uwagę geologii a rzecz o klimacie podaje się w ograniczonym zakresie, więc znów okaże się potrzeba dla ucznia klasy VIII. oparcia się na podstawie głębszej, którą daje geografia fizyczna, a chyba nie będzie na nią czasu w kl. VIII., gdzie materiał jest obfity, uczniowie zajęci czem innym a drugie półrocze niezupełne. Nie pomogą nam też na wiele owe pogłębione wiadomości w zakresie ogólnej geografii Europy z klasy V. a natomiast naukowy obraz fizycznych warunków monarchii znajdzie swoje uzasadnienie i pogłębienie w systematycznej geografii fizycznej.

W końcu chodziłoby o kwestyę czasu, którego jest w istocie bardzo skąpo, a który wskutek tego pilnie wyzyskać potrzeba. Gdyby mi wolno było zrobić plan, podałbym następujący rozkład przedmiotu na wyższe gimnazjum, gdyż zmiana planu dla kl. V., musi pociągnąć za sobą przekształcenie całości.

Półrocze pierwsze klasy V. przeznaczyłbym na systematyczną geografię fizyczną. Na niej oparłbym w drugim półroczu ogólną geografię części ziemi, rozpoczynając od Australii a kończąc na Europie, coby mi, jak sądzę, zabrało trzy miesiące czasu

a pozwoliło ugruntować i przetrwać nabyte wiadomości z geografii fizycznej z półroczna pierwszego. Dwa ostatnie miesiące drugiego kursu poświęciłbym kotlinie morza Śródziemnego, co by się zeszło z końcem dziejów średniowiecznych, z historią państw włoskich i ich handlu na morzu Śródziemnym, upadkiem Konstantynopola i uzasadnieniem się Turków w Europie i z odkryciami, porobionemi przez Portugalczyków i Hiszpanów. Jestem zaś przekonany, że trzy południowe półwyspy Europy dadzą się w tym czasie przerobić, jeżeli się weźmie pod uwagę, że ich geografiją, choćby z grubsza zajmował się już historyk w kl. IV.

W klasie VI., gdzie mamy z historyi czasy nowożytne aż do wielkiej rewolucyi, wziąłbym resztę krajów Europy z wyłączeniem monarchii austriacko-węgierskiej a z uwzględnieniem kolonii europejskich w innych częściach świata. Wszędzie naturalnie w myśl, Uwag koniecznyby był staranny dobór materiału. Równorzędne prawie traktowanie historyi z geografiją pozwoliłyby mi oprzeć i zaillustrować historiją geografiją, co by uwydatniło warunki geograficzne narodów europejskich i przygotowało uczniów do podobnego traktowania monarchii, co jest polecane w klasie VIII.,

Oto garść uwag, które mi się nasunęły przy tegorocznem nauczaniu geografii w kl. V. i rozważaniu planu dla geografii w całości.

Fr. Pytel.

CZEŚĆ URZĘDOWA.

I. Skład grona nauczycielskiego przy końcu roku szkolnego 1910.

A) Dla nauki przedmiotów obowiązkowych :

1. **Staromiejski Józef**, dyrektor, zastępca przewodniczącego c. k. Rady szkolnej okręgowej, członek Rady miejskiej.
2. **Bernacki Kazimierz**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIIb, uczył języka łacińskiego w IIIb., języka greckiego w IIIb., języka polskiego w IIIa. i IVb. — 17 godzin tygodniowo.
3. **Dr. Biegeleisen Henryk**, profesor, przydzielony do filii c. k. gimnazjum akademickiego we Lwowie.
4. **Birczak Włodzimierz**, nauczyciel, zawiadowca biblioteki ruskiej dla młodzieży, uczył języka ruskiego w Ia., Ib., Ic., Id., i od II.—VIII. — 18 godzin tygodniowo.
5. **Cebula Stanisław**, nauczyciel, przydzielony do c. k. gimnazjum w Samborze.
6. **Chrzastowski Franciszek**, profesor, zawiadowca gabinetu rysunkowego, uczył rysunków w kl. od I.—VIII. — 26 godzin tygodniowo.
7. **Czelny Hieronim**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ib., uczył języka łacińskiego w Ib., języka polskiego w Ib., IVa. i języka niemieckiego w Ic. — 17 godzin tygodniowo.
8. **Eichenkatz Filip**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ic., uczył języka łacińskiego w Ic., języka polskiego w Ic., IIIc. i języka niemieckiego w Id. — 17 godzin tygodniowo.
9. **Frysztak Ludwik**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IVb., uczył języka łacińskiego w IVb., języka greckiego w IVa., IVb., języka polskiego w IIa. i historii w Ia. — 20 godzin tygodniowo.
10. **Fyda Stanisław**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Vb., uczył języka łacińskiego w IVa., Vb., języka greckiego w Va. i Vb. — 22 godzin tygodniowo.

11. **Goldberg Owadje**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Id., uczył języka łacińskiego w Id., języka niemieckiego w IIIa., IIIb. i IVb. — 18 godzin tygodniowo.
12. **Gostkowski Rajmund**, zastępca nauczyciela, od 1. maja 1910. nie pełnił obowiązków służbowych.
13. **Górski Adam**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIa., uczył języka łacińskiego w IIa., geografii w Id., IIb., IIc., IIIc., historii w IIb., IIc. i IIIc. — 20 godzin tygodniowo.
14. **Jampoller Adolf**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w kl. IIc., Va., Vb. i VII. — 16 godzin tygodniowo.
15. **Jedliński Tomasz**, nauczyciel, gospodarz kl. IIb., uczył języka łacińskiego w IIb., VIa, VII. i języka greckiego w kl. VIa. — 22 godzin tygodniowo.
16. **Karwowski Stanisław**, nauczyciel, uczył gimnastyki w kl. Ia., Ib., Ic. i od kl. IV.—VIII. — 24 godzin tygodniowo.
17. **Ks. Kmit Polieukt**, profesor w VIII. randze, katecheta, Radca bisk. Konsystorza gr.-kat. w Przemyślu, egzaminator synod., uczył religii gr.-kat. od kl. I.—VIII. — 16 godzin tygodniowo.
18. **Dr. Koller Aleksander**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w kl. Ib., IIb., IIIc. i IVa. — 17 godzin tygodniowo.
19. **Kultys Zdzisław**, profesor, zawiadowca biblioteki nauczycielskiej, uczył geografii w IIIb., Vb., historii w IIIb., Vb., VIb., VIIIb. i propedeutyki w VIII. — 17 godzin tygodniowo.
20. **Lach Stanisław**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIIa., uczył języka łacińskiego w IIIa., języka greckiego w IIIa., języka polskiego w Va. i Vb. — 17 godzin tygodniowo.
21. **Łucyk Anatol**, profesor w VIII. randze, gospodarz kl. VIIIb., uczył języka łacińskiego w VIIIa., VIIIb., języka greckiego w VII. i VIIIb. — 19 godzin tygodniowo.
22. **Machalski Adam**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIIc., uczył języka łacińskiego w IIIc., języka polskiego w Id., IIb., IIIb. i historii w kl. Id. — 18 godzin tygodniowo.
23. **Mirczewski Michał**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Ia., uczył języka łacińskiego w Ia., języka niemieckiego w Ia., geografii w IVa., IVb., historii w IVa., IVb. i kaligrafii w kl. Ia. — 20 godzin tygodniowo.

24. **Nawrocki Maryan**, egzaminowany zastępca nauczyciela gimnastyki, uczył geografii w IIa., historii w Ic., IIa., gimnastyki w Id., IIa., IIb., IIc., IIIa., IIIb. i IIIc. — 20 godzin tygodniowo.
25. **Niemców Jan**, profesor, gospodarz kl. VIIIa., uczył matematyki w Va., VIa., VIIIa., fizyki w VIIIa., propedeutyki w VIIIa. i VIIIb. — 16 godzin tygodniowo.
26. **Ogniewski Antoni**, zastępca nauczyciela, uczył historii naturalnej w Ia., Ib., IIa., IIb., IIIa., IIIb., Va. i VIa. — 17 godzin tygodniowo.
27. **Pinkas Henryk**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IIc., uczył języka łacińskiego w IIc., języka greckiego w IIIc., języka polskiego w IIc., historii w Ib. i kaligrafii w Ic. — 18 godzin tygodniowo.
28. **Pytel Franciszek**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu geograficznego i obrazów, uczył geografii w Ia., IIIa., Va., historii w IIIa., Va., VIa., VII. VIIIa. i kaligrafii w Id. — 21 godzin tygodniowo.
29. **Schabowski Józef**, zastępca nauczyciela, gospodarz kl. Va., uczył języka łacińskiego w Va. i języka polskiego w Ia. — 9 godzin tygodniowo.
30. **Dr. Schmieder Rachmiel**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył języka niemieckiego w IIa., matematyki w Ic., Id., IIb. i IIIc. — 19 godzin tygodniowo.
31. **Schneider Zygmunt**, egzaminowany zastępca nauczyciela, uczył geografii w Ib., Ic., matematyki w IIc., fizyki w IIIc., historii naturalnej w Ic., Id., IIc., Vb. i VIb. 20 godzin tygodniowo.
32. **Siczyński Walery**, profesor VIII. randze, zawiadowca gabinetu historii naturalnej, w II. pòroczu nie pełnił obowiązków służbowych.
33. **Suchoński Antoni**, nauczyciel, w r. 1910. nie pełnił obowiązków służbowych.
34. **ks. Toczek Walenty**, profesor, katecheta, uczył religii rzym.-kat. w kl. od I.—VIII. — 16 godzin tygodniowo.
35. **Vrabetz Tadeusz**, egzaminowany zastępca nauczyciela, gospodarz kl. IVa., uczył matematyki w Ia., Ib., IIa., IIIa., IVa., Vb. i fizyki w IVa. — 21 godzin tygodniowo.

36. **Witek Jan**, profesor, zawiadowca biblioteki polskiej dla młodzieży, uczył języka polskiego w VIa., VIb., VII., VIIIa. i VIIIb. — 21 godzin tygodniowo.
37. **Wróbel Józef**, nauczyciel, zawiadowca gabinetu fizycznego, gospodarz kl. VII., uczył matematyki w IVb., VIb., VII., VIIIb., fizyki w kl. IVb., VII. i VIIIb. — 21 godzin tygodniowo.
38. **Zassowski Adam**, nauczyciel, zawiadowca biblioteki niemieckiej dla młodzieży, gospodarz kl. VIa., uczył języka niemieckiego w VIa., VIb., VIIIa. i VIIIb. — 16 godzin tygodniowo.
39. **Zubczewski Antoni**, profesor w VIII. randze, gospodarz kl. VIb., uczył języka łacińskiego w VIb., języka greckiego w VIb., VIIIa. i kaligrafii w Ib. — 17 godzin tygodniowo.

B) Nauczyciele poboczni:

1. **Dr. Margulies Baruch**, nauczyciel poboczny, uczył religii mojżeszowej w kl. od I. — VIII. — 16 godzin tygodniowo.
2. **Berthelot Eugeniusz**, nauczyciel poboczny, uczył języka francuskiego w dwóch oddziałach. — 4 godziny tygodniowo.
3. **Chrzastowski Franciszek**, j. w., uczył geometrii wykreślnej w dwóch oddziałach. — 4 godziny tygodniowo.
4. **Górski Adam**, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. IIIc., — 1 godzina tygodniowo.
5. **Kultys Zdzisław**, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. IIIb. i VIb. — 2 godziny tygodniowo.
6. **Łucyk Anatol**, j. w., uczył śpiewu w dwóch oddziałach 4 godziny tygodniowo.
7. **Mirczewski Michał**, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. IVa. i IVb. — 2 godziny tygodniowo.
8. **Pytel Franciszek**, j. w., uczył historii kraju rodzinnego w kl. IIIa., VIa. i VII. — 3 godziny tygodniowo.

II. Zmiany w gronie nauczycielskiem

w ciągu roku szkolnego 1910.

C. k. Rada szkolna krajowa **przeniosta** z tutejszego zakładu zastępców nauczycieli: Józefa Bajera do c. k. gimnazjum w Samborze (7. września 1909. L. 45.288); Jana Figwera do c. k. gimnazjum św. Jacka w Krakowie (29. lipca 1909. L. 38.890); Aleksandra Hracę do c. k. gimnazjum w Brodach (14. września 1909. L. 40.910); Longina Lama do c. k. gimnazjum w Złoczowie (14. września 1909. L. 40.910); Stanisława Wajdowicza do c. k. gimnazjum w Brodach (7. września 1909. L. 45.288); Franciszka Wojnara do c. k. VIII. gimnazjum we Lwowie (7. września 1909. L. 45.288); a do tutejszego zakładu Michała Mirczewskiego z c. k. gimnazjum w Samborze (7. września 1909. L. 45.288) i Dra Rachmiele Schmiedera z c. k. gimnazjum w Sokalu (7. września 1909. L. 45.288); **przydzieliła** Dra Henryka Biegeleisena, profesora, do filii c. k. gimnazjum akademickiego we Lwowie (3. września 1909. L. 37.717), a Stanisława Cebulę, rzeczywistego nauczyciela, do c. k. gimnazjum w Samborze (8. lutego 1910. L. 4.364); **zamianowała** rzeczywistymi nauczycielami dla tutejszego zakładu Tomasza Jedlińskiego, zastępcę nauczyciela c. k. I. gimnazjum w Nowym Sączu (10. sierpnia 1909. L. 34.253); Antoniego Suchońskiego, zastępcę nauczyciela c. k. gimnazjum w Podgórzu (10. sierpnia 1909. L. 34.255); **nadała** Józefowi Wróblowi, nauczycielowi gymnastyki w tutejszym zakładzie, posadę matematyki (5. sierpnia 1909. L. 25.962); Stanisławowi Karwowskiemu, zastępcy nauczyciela w c. k. szkole realnej w Krakowie posadę naucz. gymnastyki (31. stycznia 1910. L. 1.541); **zamianowała** zastępcami nauczycieli kandydatów stanu nauczycielskiego: Adolfa Jampollera (6. listopada 1909. L. 47.531); Dra Aleksandra Köllera (22. lipca 1909. L. 30.526) i Adama Machalskiego (29. kwietnia 1910. L. 38.715); pomocnikiem kancelaryjnym Dyrekcyi

naucz. Tomasza Jedlińskiego, (18. października 1909. L. 57. 896); **przyznała** pierwszy dodatek pięcioletni prof. Zdzisławowi Kultysowi. (21. stycznia 1910. L. 2.762); **zaliczyła** Tomaszowi Jedlińskiemu czas, spędzony w charakterze egzaminowanego zastępcy nauczyciela (5. maja 1910. L. 25. 941); **uwolniła** od obowiązków zast. naucz. Aleksandra Hracę i Longina Lama; **udzieliła** urlopu dla poratowania zdrowia naucz. Antoniemu Suchońskiemu na przeciąg I. półrocza [14. listopada 1909. L. 63.012], następnie do końca roku szkolnego (5. marca 1910. L. 8. 145.); prof. Waleremu Siczynskiemu na przeciąg II. półrocza (28. stycznia 1910. L. 221.); zast. naucz. Rajmundowi Gostkowskiemu do końca półrocza (28. maja 1910. L. 294.80), a dla przygotowania się do egzaminu kwalifikacyjnego zast. naucz. Rajmundowi Gostkowskiemu od 15. października do 15. listopada 1909. (8. października 1909. L. 54.280); Drowi Aleksandrowi Kollerowi na miesiąc luty 1910. (7. stycznia 1910. L. 74. 457.); Hieromimowi Czelnemu na cztery tygodnie (24. września 1909 L. 51. 880); Antoniemu Ogniewskiemu bezpłatnego urlopu na przeciąg pierwszego półrocza 1910. (30. czerwca 1909. L. 32. 400); **zniżyła** do połowy ilość obowiązkowych godzin tygodn. zast. naucz. Józefowi Schabowskiemu (23. grudnia 1909. L. 71473).

III. Plan nauki.

Nauki poszczególnych przedmiotów udzielano według planów i instrukcyi c. k. Ministerstwa W. i O. z dnia 20. marca 1909 L. 11.662 i rozporządzeń c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. sierpnia 1909. L. 44.242 i z dnia 4. marca 1910. L. 13.213, Nauka rysunków odręcznych była w klasach I-IV. dla wszystkich uczniów obowiązkową, dla klas V.-VIII. względnie obowiązkową; nauka gimnastyki obowiązywała uczniów z klas I.-VIII.; nauka języka ruskiego była względnie obowiązkowa we wszystkich klasach, nauka jęz. francuskiego nadobowiązkowa.

Sprawozdanie niniejsze zawiera tylko wykaz lektury z języków klasycznych, tudzież utworów polskich, ruskich i niemieckich, nie objętych wypisami, a czytanych w całości.

Lektura z języka łacińskiego.

- KLASA IIIa., b., c., Corn. Nep: Aristides, Cimon, Epaminondas, Miltiades, Pelopidas, Themistocles, Thrasybulus. Pryw. Hamilcar, Phocion.
- KLASA IVa., b. C. Iulii Caesaris: Comm. de bello Gallico lib. I. 1—29., II., VII. Pryw. Comm. III.
- KLASA Va., b. C. Iulii Caesaris: Comm. de bello Gallico lib. IV. 1—36.; Ovidii Metam.: 4, 5, 11, 13, 20, 22; Fasti: 5, 6, 7, 10; Tristia: 10. T. Livii: Ab urbe condita lib. I. 1—60., XXI. (w wyjątkach). Pryw. Liv. ab u. c. lib. II.
- KLASA VIa., b. C. Sall. Crispi: Bellum Jugurthinum; M. Tull. Ciceronis: In Catilinam I.; Publ. Verg. Maronis: Ecl. I, V; Georg.: Laudes Italiae, Laudes vitae rusticae; Aen. lib. I. 1—208, II. Prywat. Sall. de coniur. Catilinae; Ciceronis: in Catil. II., III., IV.
- KLASA VII. M. Tullii Ciceronis: De imperio Cn. Pompei, Pro Archia; Publ. Verg. Maronis Aen. VI.; C. Plini: Epistulae selectae. Prywat. Vergil. Aen. IV.
- KLASA VIIIa., b. Tac. Ann. I. 1—56; Horat. Carm. I. 1, 3, 4, 9, 22, 29, 31, 36, 37; II. 17; III. 1, 3, 29, 30; IV. 7, 12, Ep. II.

Lektura z języka greckiego.

KLASA Va., b. Xenoph. (według Chrestom. Fiderera) Anab. 1—8; Cyrop. I.; Memor. 6; Hom. Iliad. lib. I., III. 1—200. Pryw. II. II.

KLASA Vla., b. Hom. Iliad. lib. VI., XVIII., XXIV.; Herod VII. Prywat. Hom. Iliad. lib. VII., XVII; Herod. VI., IX.

KLASA VII. Demosth. Phil. I.; Ol. I., II.; Hom. Od I. 1—74., VI., IX., XI.

KLASA VIIIa., b. Plat. Apol., Crito; Sophocl: Antigona; Hom. Od XV.

Lektura polska.

KLASA Va., b. Czytanie objaśnianie i zdawanie sprawy z ustępów, zawartych w wypisach dla kl. V., przyczem zaznajamiali się uczniowie z rozmaitymi gatunkami poezyi i prozy. Nadto obowiązkowo przeczytali wszyscy uczniowie Pana Tadeusza A. Mickiewicza, a wielu uczniów zdawało sprawę z lektury nieobowiązkowej, na którą się złożyły niektóre nowele Sienkiewicza i Prusa, Byrona: Więzień Czyllonu, Kochanowskiego: Treny, Słowackiego: powieści poetyckie i tragedye.

KLASA Vla., b. Czytano i zdawano sprawę z dzieł i wyjątków, zawartych w wypisach (Cz. I. do okresu VI.), a nadto Heidensteina „Komentarz o wojnie Stefana Batorego“, Paska „Pamiętniki“, Kochanowskiego „Treny“, „Odprawa posłów“, Sienkiewicza „Trylogia“, Kraszewskiego „Powrót do gniazda“, Krasickiego „Doświadczyńskiego“ (cz. I.)

KLASA VII. Oprócz ważniejszych wyjątków i całych utworów z wypisów (Cz. I. i II. do Słowackiego) czytano w całości: Niemcewicza „Powrót posła“; Zabłockiego „Zabobonnik“, „Fircyk w zalotach“; Mickiewicza „Ballady“, „Konrad Wallenrod“, „Sonety“, „Dziady“, „Księgi pielgrzymstwa polskiego“; Fedry „Śluby panięskie“; Malczewskiego „Marya“; Słowackiego „Balladyna“, „Lilla Weneda“, „Jan Bielecki“.

KLASA VIII. Oprócz wypisów cz. II. czytano w całości: Krasieńskiego „Nieboska komedya“, Irydyon“, „Przedświt“, Romanowskiego „Dziewczę z Sącza“.

Lektura z języka niemieckiego.

KLASA Va., b. Czytanie, objaśnianie i zdawanie sprawy ustne (niekiedy pisemne) z ustępów wybranych, a zawartych w wypisach. Niektóre ustępy czytano prywatnie.

KLASA VIa., b. Oprócz wybranych ustępów z wypisów przeczytano w szkole; Goethego: *Reiņeke Fuchs*; Wagnera *Rheingold*; Wielanda: *Oberon*.

KLASA VII. Ustępy zawarte w wypisach z uwzględnieniem szczególnem ustępów, odnoszących się do historii literatury. W całości czytano: Goethego: *Götz von Berlichingen*; Schillera; *Maria Stuart*.

KLASA VIIIa., b. Wiadomości z historii literatury wieku XVIII. i XIX. W całości przeczytano: Grillparzera: *Ahnfrau*; Goethego: *Iphigenie*.

Lektura z języka ruskiego.

KLASA V. Oprócz ustępów, zawartych w wypisach, poznali uczniowie następujące utwory w całości: *Mogilnickiego*; *Скит манявський*; *Franki*; *Захар Беркут*; *Wowczka*; *Оповідання*.

KLASA VI. Przerobiono historię literatury od X.—XVIII wieku włącznie. Oprócz ustępów z cenniejszych dzieł literatury najd. i średniego okresu według *Chrestomatyi Ogonowskiego* poznali uczniowie w całości: *Hrebinki*; *Чаїківський*; *Kostomarowa*; *Кудеяр*.

KLASA VII. Oprócz wyjątków z dzieł trzeciego okresu do *Szewczenki* i *Szaszkiewicza* włącznie przeczytali uczniowie w całości: *Kwitki*; *Перекотиполе*; *Szewczenki*; *Назар Стодоля*.

KLASA VIII. Ukończono naukę literatury. Oprócz ustępów z wypisów przeczytali uczniowie *Kulisza*: *Чорна рада*; *Czajczenki*; *Соняшний промінь*.

Nauka rysunków odręcznych.

a) obowiązkowa dla klas I.—IV.

KLASA I. Przystosowanie do ozdób swobodnych na podstawie zasad geometrycznych. Zasadnicze linie krzywe. koło, elipsa, linia ślimakowata. Łączenie składników tych w jedną całość ozdoby liniowej. Kształty liści według natury. Ozdoby pła-

skie o motywach roślinnych. Materiał: ołówek, węgiel, farba. Objaśnienia: Zastosowanie i znaczenie rysowanych ozdób. O ozdobach stylizowanych.

KLASA II. Perspektywiczne rysowanie z poglądu modeli geometrycznych oraz przedmiotów z otoczenia o powierzchniach płaskich, pojedynczo i w grupach ułożonych. Ciąg dalszy rysowania ozdób swobodnych, indywidualny układ motywów roślinnych przy użyciu luster. Materiał: węgiel, ołówek, farba, pióro. Objaśnienia: Zasady rysunku perspektywicznego z poglądu.

KLASA III. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego z modeli o powierzchniach krzywych, tudzież zdobienie płaszczyzn o danych rozmiarach. Przejście do ozdób wypukłych podług modeli gipsowych. Materiał: węgiel, ołówek, farba, pióro. Objaśnienia: O zdobieniu płaszczyzn, o rodzaju ozdób i tworzeniu się stylów.

KLASA IV. Ciąg dalszy rysunku perspektywicznego według kształtów naczyń oraz części architektonicznych. Rysowanie ozdób plastycznych, tudzież ozdób stylizowanych. Materiał: ołówek, farba, pióro, węgiel. Objaśnienia: Ogólne pojęcia o architekturze, nauka o stylach.

b) względnie obowiązkowa dla klas V.—VIII.

Nauka rysunków odręcznych jako przedmiotu względnie obowiązkowego udzielaną była w bieżącym roku szk. w klasie V.—VIII. w dwóch oddziałach. Oddział pierwszy tworzyły klasy Vab, VIab., klasy zaś VII. i VIIIab. składały się na oddział drugi.

W Oddziale I. rysowano według martwej natury i odlewów gipsowych, szkice na wolnem powietrzu, obserwacya ruchów, **modelowanie** figuralne. Materiał: ołówek, węgiel, farba.

Oddział II. Szczegóły ornamentu wypukłego, głowy według gipsów i natury, szkice na wolnem powietrzu, **modelowanie** figuralne. Materiał: ołówek, węgiel, farba.

Nauka gimnastyki

(dla klas I.—VIII. obowiązkowa).

Nauka gimnastyki odbywała się według planu ministeryalnego z r. 1897. W dni pogodne zajmowano młodzież zabawami i grami ruchowemi, zastosowanemi do wieku i rozwoju fizycznego młodzieży.

Nadto urządzano wycieczki z pojedynczemi klasami lub też po kilka klas razem celem wyćwiczenia musztry i zaznajomienia uczniów z grami ruchowymi na wielkiem boisku.

Nauka przedmiotów nadobowiązkowych.

1. Język francuski. Wniosek Dyrekcyi o wprowadzenie nauki języka francuskiego, której nie udzielano w tut. zakładzie od roku 1894., poparła c. k. Rada szkolna krajowa i J. E. Pan Minister W. i O. zezwolił reskryptem z dnia 3. marca 1909 L. 49.674 ex 1908., aby wprowadzono naukę jęz. francuskiego jako przedmiotu nadobowiązkowego. Dyrekcyja za pozwoleniem Przełożonej Władzy powierzyła ją nauczycielowi pobocznemu Eugeniuszowi Berthelot'owi, który owe obowiązki rozpoczął dnia 16. kwietnia 1909 na razie w dwóch godzinach tygodniowo. W b. roku szkolnym udzielano tej nauki w 4 godzinach tygodniowo a uczniów rozdzielano na dwa stopnie. W r. 1911 będzie nauka jęz. francuskiego odbywać się w 6 godzinach tygodniowo. Remuneracya roczna na jedną godzinę w tygodniu wynosi 100 K.

2. Nauki śpiewu udzielano w dwóch oddziałach po 2 godziny tygodniowo. W oddziale pierwszym, przeznaczonym dla początkujących, uczono teoryi śpiewu, w drugim ćwiczano uczniów w śpiewie choralnym. Uczniowie oddziału drugiego śpiewali na głosy podczas nabożeństwa w kościele i cerkwi, nadto wykonali kilka pieśni świeckich na poranku, urządzonym na cześć Adama Mickiewicza i T. Szewczenki, jako też na raucie, urządzonym na dochód kolonii wakacyjnej dla uczniów naszego zakładu.

Nauki śpiewu cerkiewnego самопівня (na jeden głos) uczył ks. katech. Polieukt Kmit uczniów kl. I—III. obrz. gr. każdej niedzieli i święta po pół godziny. Przekładano i objaśniano: Тропарі і кондаки воскресні і празничні. Śpiewano: Воскресні ваше гласів, тропарі, кондаки і празникам, pieśni cerkiewne jak Пречистая Діво Мати, Назарета любий Цвіте, Вихваляйте гори, доли; kołedy: Бог предвічний, Радуйте ся всі людє; także pieśni wielkanosne Да воскресеть Богъ, Христось воскрес і t. d.

Przed egzortą uczniowie obrz. łącz. z klas niższych śpiewali pieśni kościelne w obecności dyrektora dla poznania melodyi ich i przyswojenia sobie tekstu.

3. Geometrii wykreslonej udzielano uczniom klasy V—VIII w dwóch oddziałach po dwie godziny tygodniowo.

W oddziale I. przerobiono rzuty prostokątne punktu, prostej, płaszczyzny i bryły, z uwzględnieniem rzutni krzyżowej, kłady i obroty płaszczyzn. W II. oddziale poznali uczniowie perspektywę wolną, zasadnicze ćwiczenia perspektywy punktów, prostych, płaszczyzn, oraz brył z wyznaczeniem ich cieniów rzucanych i własnych. Remuneracja roczna 400 koron za 4 godziny nauki tygodniowo.

4. Nauka historii kraju rodzinnego po myśli okólnika c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. sierpnia 1909. L. 44.242. odbywała się w b. roku szkolnym dla klas III., IV., VII., a nadto VI., w drugim a VIII., w pierwszym półroczu.

5. Nauka kaligrafii była w bieżącym roku już przedmiotem obowiązkowym stosownie do ministeryalnego planu dla gimnazyów.

Kółko uczniów.

1. Orkiestra gimnazjalna mieszana. W wolnych godzinach popołudniowych zwyczajnie dwa razy w tygodniu zbierali się uczniowie pod kierownictwem prof. A. Łucyka na ćwiczenia w grze zbiorowej na instrumentach smyczkowych i dętych. Orkiestra mieszana składała się w b. roku z 34 członków i brała udział we wszystkich uroczystościach szkolnych a nadto w dwóch koncertach publicznych. Prof. A. Łucykowi za gorące zajęcie się orkiestrą i utrzymanie jej a szczególnie za wspaniałą część muzyczną w publicznym koncercie na ubogich uczniów i w raucie na koloniję wakacyjną naszego zakładu.

2. Orkiestra gimnazjalna dęta powstała z inicjatywy prof. Chrzastowskiego, który jako kierownik szkoły przemysłowej uzupełniającej postarał się o odstąpienie naszym uczniom instrumentów, będących dotąd własnością szkoły przemysłowej. W krótkim stosunkowo czasie porobili uczniowie tak znaczne postępy, że mogli wystąpić publicznie w czasie obchodu rocznicy Konstytucji 3. maja. Orkiestra na instrumentach dętych przygrywała kilkakrotnie w czasie pauz na boisku gimnazjalnym, kiedy uczniowie urządzali sobie ćwiczenia w pochodach lub mustrze. Prof. Chrzastowskiemu za stworzenie tej orkiestry i jej zorganizowanie a Wydziałowi szkoły przemysłowej za odstąpienie instrumentów Dyrekcya poczuwa się do szczerzej wdzięczności. Instrumenta wszystkie oddane są na stałe w opiekę bursie Adama Mickiewicza.

3. Kółko mandolinistów, złożone z 16 członków, zbierało się w wolnym czasie pod przewodem ucznia klasy VIII. D. Kelhoffera na wspólne ćwiczenia. Pozostawione prawie zupełnie własnym siłom i kontrolowane tylko przez Dyrektora umiało przecież nie tylko utrzymać się na zajętej wysokości ale co ważniejsze, nie przekraczać granic dozwolonych do czego sam instrument zdaje się pociągać i ograniczało swe ćwiczenia głównie na mury szkolne. Kółko mandolinistów swem zachowaniem zasłużyło sobie rzetelnie na piękną gitarę basową, którą otrzymało z funduszków zakładu, a występami swymi przyczyniało się do uświetnienia obchodów szkolnych, jak również do urozmaicenia programu na publicznym koncercie i raucie na wakacyjną kolonię.

4. Kółko deklamatorów w b. roku mniej dawało znaków żywotności niż w roku ubiegłym.

Fizyczne wychowanie młodzieży.

Młodzież tut. zakładu przepędzała wszystkie pauzy, o ile dozwalała pogoda, na boisku gimnazyalnym. Dla zabawy mieli uczniowie stale umieszczone przyrządy gimnastyczne, a nadto urządzali sobie w porządku, ułożonym na klasy i pauzy, różne ćwiczenia i gry, jak: pochody na szrudłach i bez nich, mocowanie się zapomocą liny, różne rodzaje skoków przez linę, gry w piłkę nożną, uszatą, w palanta, wolanta i t. d. W czasie pochodów i musztry na pauzach przegrywała często gimn. orkiestra dęta. W zimie w czasie większych mrozów i wiatrów uczniowie przepędzali pauzy w budynku szkolnym; ale i w dni łagodne dawali się tylko z drudem sprowadzać na podwórze, a nawet sanki nie wszystkich wyciągały z klas i kurytarzy. Do wzmocnienia fizycznego przyczyniały się różne roboty, które uczniowie wykonywali w czasie pauz; najwięcej pociągającym dla nich było rżnięcie i rąbanie drzewa. Wypadku w czasie zabaw nie było żadnego.

Zakład tutejszy nie może się skarżyć na niedostateczną wymianę powietrza, mimo to korzystali ci nauczyciele, których przedmiot na to pozwalał, by uczyć poza budynkiem szkolnym. Wobec choroby prof. Siczynskiego w bieżącym roku najwięcej lekcji na wolnym powietrzu może wykazać prof. rysunków.

W godzinach poza szkolnych odbywały się wycieczki naukowe z ograniczoną ilością uczniów i wycieczki dla gier i za-

baw. Zakład posiada miejsce dla zabaw, wyznaczone przez gminę, ale ponieważ leży ono daleko, a uczniowie z powodu zajętych godzin popołudniowych nie mają wiele czasu, dlatego zabaw wspólnych poza gimnazjum nie można urządzać tak, jakby sobie życzyć należało. Z wycieczek popołudniowych wymienia się dwie do fabryk i rafinerii borysławskich, jedną do Tustanowic, jedną do Śniatynki, jedną do Truskawca, z wycieczek całodniowych dwie do Urycza, jedna w góry mizuńskie. Na wszystkich wycieczkach byli pod opieką nauczycieli, a do Mizunia uprosili także ks. katechetę, aby dla nich w kaplicy, położonej u stóp góry, na którą zamierzano się wędrcze, odprawił mszę świętą.

W sezonie zimowym mogli uczniowie korzystać ze ślizgawki, urządzonej przy ul. Liszniańskiej i Truskawieckiej lub na stawku u ogrodnika miejskiego. Dyrekcja popierała ten sport, pozostawiając go zresztą bez urzędowego stałego nadzoru.

Łazienki natryskowe w b. roku szkolnym łatwiej mogły spełniać zadanie i skuteczniej, gdyż na ogół biorąc dopisywała pogoda a z powodu wczesnej wiosny i ocieplania się już od 15. maja mogły być otwarte. Uczniowie mogli używać kąpeli w czasie godzin szkolnych, mianowicie podczas długiej pauzy i na godzinie gimnastyki, kiedy nauczyciel urządzał dla nich odpowiednią i niemęczącą zabawę na boisku gimnazjalnym, a równocześnie pozwalał piątkami kąpać się. Doświadczenie uczyło, że jedna taka partya przy nadzorze nauczyciela potrzebuje około 10 minut na kąpanie się i ubranie, wskutek czego przy odpowiednich zarządzeniach w ciągu jednej godziny wykąpie się około 25—30 uczniów, czyli że w pogodny tydzień podczas samych godzin gimnastyki wielu uczniów kąpało się dwa razy. Uważa się na to, aby po kąpeli uczniowie brali udział w zabawach ruchomych, a nie szli zaraz do klas. W braku innych zajęć pompuje wodę do rezerwoaru. Prócz godzin szkolnych mogą uczniowie kąpać się i kąpią rzeczywiście za wiedzą Dyrekcji także w czasie wolnym od zajęć szkolnych, to też wolne popołudnia i dni świąteczne i łaźienki i pompa wytrzymują niemało. Pożytek łaźienek we właściwem świetle okazuje ta okoliczność, że w Drohobyczu kąpeli, dla uczniów łatwiej dostępnych, wogóle niema.

W czasie wakacyi ubiegłych złożyli uczniowie tut. zakładu dowód, że pracę fizyczną cenią a nawet sami zabrać się do nie

umieją. Za wiedzą Dyrekcyi a trochę i z jej pomocą dość znaczna liczba uczniów znalazła zajęcie przy robotach, przy których sprawowała się bez zarzutu i zarobiła nieco grosza. Wogóle o ile Dyrekcyja stwierdziła, pracowało w czasie wakacyi przy różnych robotach 18. uczniów a mianowicie 2 z kl. I., 8 z kl. II., 13 z kl. III., 18 z kl. IV., 15 z kl. V., 12 z kl. VI., 9 z kl. VII., 4 z kl. VIII., razem przez 1434 dni zarobiona kwota wynosiła 3565 koron 10 halerzy, czyli średnio na ucznia i za dzień 2 K. 48 h. W rzeczywistości cena dnia roboczego wahała się między mniej więcej 80 hal, (jeden uczeń z kl. II. przy robotach rolnych) a 6 koronami (akordowe roboty ziemne). Rodzaje robót: żniwa, regulacja rzeki, odbieranie cegieł w cegielni, montowanie rur, betonowanie, przewożenie deszczułek w tartaku, niwelacya, pomiary lasowe, roboty ziemne przy dołach naftowych, przy trawie kolejowej i t. d.

Ze względu na to, że jest w zakładzie wielu uczniów takich, którzy w czasie wakacyi powinnyby nabrać sił do dalszej pracy a tymczasem wskutek niepomysłnych stosunków domowych są narażeni na fizyczną a często i moralną szkodę. Powstała myśl za wzorem Towarzystwa Naucz. szkół wyższych stworzyć kolonię dla uczniów tut. gimnazyum. Przy pomocy i ofiarności tutejszych obywateli i towarzystw, jak również gminy miasta Drohobycza i miejskiej Kasy oszczędności, wysła Dyrekcyja 30 uczniów na wakacje do Urycza pod opieką dwóch członków nauczycielskiego grona. Mieszkanie będą mieli uczniowie w dwóch domach, ofiarowanych przez Towarzystwo Uryckie, koszta urządzenia i utrzymanie „kolonistów“ znajdą pokrycie w funduszu złożonym na ręce Dyrekcyi.

IV. Tematy do wypracowań piśmiennych.

a) w języku polskim:

Klasa Va. 1. Moje najprzyjemniejsze wspomnienia z wakacji. 2. Śmierć Hektora.* 3. Zamek Horeszków i jego dzieje. Opis i opowiadanie. 4. Opis puszczy litewskiej. (Na podstawie „Pana Tadeusza“ A. Mickiewicza.)* 5. „Boska opieka tajnie nagradza uczynki człowieka“ (Na podstawie „Wiesława“ K. Brodzińskiego). 6. Stosunki Jacka Soplicy ze Stolnikiem. (Na podstawie „Pana Tadeusza“ A. Mickiewicza.)* 7. Nasz obchód ku czci trzech wieszczów. 8. Jak się objawia tęsknota za krajem rodzinnym u Latarnika i Srula z Lubartowa? 9. Myśl przewodnia w „Echu kołyski“ A. Asnyka.* 10. Rada w Zaścianku. (Na podstawie VII. ks. „Pana Tadeusza“ A. Mickiewicza.) 11. Żywoć Jacka Soplicy. (Na podstawie „Pana Tadeusza“ A. Mickiewicza.)*; 12. Myśl przewodnia w sonecie A. Mickiewicza „Ajudah“.*

Klasa Vb. 1. Moje najprzyjemniejsze wspomnienia z wakacji. 2. Żale żony i matki nad zwłokami Hektora.* 3. Dworek Sędziego. 4. Mowa Goffreda do wodzów przed wyruszeniem na zdobycie Jerozolimy. (Na podstawie lektury Tassa „Jerozolimy wyzwolonej“)*. 5. Zwyczaje ludowe w „Wiesławie“ K. Brodzińskiego. 6. Potop (Na podstawie „Przemian“ Owidiusa.)* 7. Jak wyglądał zaścianek szlachecki w Dobrzynie? 8. Siciński w podaniu ludu („Popas w Upicie“ A. Mickiewicza.) 9. Młodość Mohorta do opuszczenia Litwy, (Na podstawie „Mohorta“ Pola.)* 10. Bitwa z Moskalami. (Na podstawie IX. Ks. „Pana Tadeusza“ A. Mickiewicza.) 11. Wina i pokuta Jacka Soplicy; 12. Myśl przewodnia w „Echu kołyski“ A. Asnyka.*

Klasa VIa. 1. a) Lato na wsi i w mieście; b) Burza letnia. 2. Stan oświaty i literatury w Polsce przed wystąpieniem Reya.* 3. a) Wolność a swawola; b) Nasi pisarze polityczni XVI. w. 4. „Rzecz pospolita na uczynku przestawa, na ród się nic nie

* Tematy, oznaczone gwiazdką, były zadane do opracowania w szkole.

ogłada". (Uzasadnić na podstawie ust. „O godności i szlachectwie“ z DIALOGU około egzekucji St. Orzechowskiego).* 5. Charakterystyka naszych innowierców XVI. w. (Na podstawie powieści Kraszewskiego „Powrót do gniazda“). 6. Jak się ukoił żal Kochanowskiego po stracie Urszulki?* 7. Zagłoba w podeszłych leciech. (Na podstawie lektury domowej). 8. Ideał rycerza chrześcijańskiego a pogańskiego. (Na podstawie „Trylogii“ Sienkiewicza i „Iliady“ Homera). 9. Jakich wad w ustroju państwa dotyka Skarga w II. i VIII. kazaniu sejmowym?* 10. a) Cechy charakterystyczne literatury polskiej XVII. w.; b) Myśli przewodnie w „Lamencie matki Polski“ Sz. Starowolskiego.* 11. a) Walka człowieka z przyrodą; b) Siły przyrody w usługach człowieka. 12. a) I. Krasicki jako krzewiciel światła i odrodziciel piękna w literaturze naszej; b) M. Doświadczyński jako typ ówczesnego młodzieńca. (Na podstawie cz. I. Przypadków M. Doświadczyńskiego).*

Klasa VIb. 1. a) Lato na wsi i w mieście; b) Burza letnia. 2. Zasługi Piastów i Jagiellonów około podniesienia oświaty i literatury w Polsce.* 3. a) Dlaczego Modrzewski uchodzi za największego z naszych pisarzy politycznych XVI. w.? b) „Bądź prosty, nie bądź prostakiem“. 4. Godność a szlachectwo. (Na podstawie wyjątku z „DIALOGU około egzekucji“ St. Orzechowskiego).* 5. Charakterystyka naszych innowierców XVI. w. (Na podstawie powieści Kraszewskiego „Powrót do gniazda“). 6. Objaśnić III. chór w „Odprawie posłów greckich“ i wykazać, w jakim on związku pozostaje z osnową dramatu.* 7. Zagłoba w podeszłych leciech. (Na podstawie lektury domowej). 8. Ideał rycerza chrześcijańskiego a pogańskiego. (Na podstawie „Trylogii“ Sienkiewicza i „Iliady“ Homera). 9. Dlaczego P. Skargę nazywamy prorokiem narodu polskiego?* 10. a) Cechy charakterystyczne literatury polskiej XVII. w.; b) Myśli przewodnie w „Lamencie matki Polski“ Sz. Starowolskiego.* 11. a) Walka człowieka z przyrodą; b) Siły przyrody w usługach człowieka. 12. a) I. Krasicki jako krzewiciel światła i odrodziciel piękna w literaturze naszej; b) M. Doświadczyński jako typ ówczesnego młodzieńca. (Na podstawie cz. I. „Przypadków“ M. Doświadczyńskiego).*

Klasa VII. 1. Znaczenie pracy fizycznej w życiu młodzieży szkolnej. 2. a) Cechy charakterystyczne poezji dramatycznej w okresie stanisławowskim; b) Zapatrywania K. Brodzińskiego

i F. Morawskiego na nowe prądy w literaturze.* 3. Dlaczego trzeba się doskonalić w mowie ojczystej? 4. Osnowa Grażyny w układzie genetycznym.* 5. II. i IV. część Dziadów jako wyraz romantycznego kierunku w naszej poezji. 6. Objaśnić i rozwinąć podstawne myśli w „Odzie do młodości“ A. Mickiewicza.* 7. a) Stan duszy Konrada Wallenroda w czasie jego panowania; b) Książka dobry i zły towarzysz. 8. a) Myśl przewodnia wielkiej improwizacji z III. cz. Dziadów; b) Dlaczego Pan Tadeusz jest eposeją? 9. a) Natura mistrzyni człowieka we wszystkim; b) Znamiona charakterystyczne powieści poetycznej. (Wykazać na przeczytanych utworach). 10. a) Rzut oka na rozwój komedii polskiej do Fredry (włącznie); b) Pierwszy okres w twórczości Mickiewicza i Słowackiego.*

Klasa VIIIa. 1. a) „Życie podobne do książki: głupcy czytają ją pobieżnie, mądrzy rozważnie, bo wiedzą, że raz ją tylko czytać można“; b) Mowa na temat: Znaczenie obchodów narodowych. 2. Twórczość Słowackiego do podróży na wschód.* 3. W jakim celu uczymy się obcych języków? 4. Geneza i myśli podstawne „Psalmsów przyszłości“ Krasieńskiego.* 5. Charakter człowieka rozwija się w burzy i walce życia. 6. a) Tragiczność u starożytnych a u Szekspira i u nowych poetów. (Na podstawie ustępu z „Listów z Krakowa“ Kremera i lektury szkolnej); b) Charakterystyka naszych powieściopisarzy, występujących około połowy XIX. w.; c) Ładem domy i narody słyną, z jego upadkiem domy i narody giną.* 7. a) Polska i Francja (z uwzględnieniem stosunków politycznych i ogólnocywilizacyjnych); b) Ciekawość a żądza wiedzy; c) Zwrot do starszlachecczyny w literaturze naszej.*

8. a) Cechy charakterystyczne literatury polskiej po r. 1863; b) Widok przyrody podnosi i upokarza człowieka; c) Polska XVII. w. jako przedmurze chrześcijaństwa.*

Klasa VIIIb. 1. Niech każdy, jak ów Greczyn, głosi dzielność swoją: „Mocniejszy jestem, cięższą mi podajcie zbroję“. 2. Konrad a Kordyan.* 3. W jakim celu uczymy się obcych języków? 4. Charakterystyka Masynissy i znaczenie tej postaci w poemacie.* 5. Charakter człowieka rozwija się w burzy i walce życia. 6. a) Tragiczność u starożytnych a u Szekspira i u nowych poetów. (Na podstawie ustępu z „Listów z Krakowa“

Kremera i lektury szkolnej); b) Charakterystyka naszych powieściopisarzy, występujących około połowy XIX. w.; c) Ładem domy i narody słyną, z jego upadkiem domy i narody giną.

7. a) Polska i Francya (Z uwzględnieniem stosunków politycznych i ogólnocywilizacyjnych); b) Ciekawość a żądza wiedzy; c) Zwrot do starszylacheczczyzny w literaturze naszej.*

8. a) Cechy charakterystyczne literatury polskiej po r. 1863.;

b) Widok przyrody podnosi i upokarza człowieka;

c) Polska XVII. w. jako przedmurze chrześcijaństwa.

c) w języku ruskim:

KLASA V. 1. a) Село і місто (Порівнанє), б) Вечір на селі підчас жнив. 2. a) Ахіль і Агамемнон — на основі шк. лектури,* б) Гнів Ахіля — на основі шк. лектури.* 3. Осінь (Опис), 4. a) Природа в Слові о полку Ігореві.* б) Епізоди в Слові о полку Ігореві.* 5. Зелізо — а золото, їх пожиток і шкідливість для людей, б) Вода і її значінє для людскости. 6. Штука і її значінє — на осн. шк. лектури.* 7. Характеристика сестри в оповід. М. Вовчка: „Сестра“. 8. Оріся Кудіша і VI. п. Одисеї. 9. Як скала перемінює ся в родючу землю? 10. Провідна думка в „Ідилі“ І. Франка. 11. Заслуги Атенців в борбі з Перзами. 12. Ріжницї між епічною а ліричною поезією виказати на вірші Т. Шевченка: Захід сонця.* 13. Як Мартин Боруля ставав дворянином? — на основі шк. лектури.

KLASA VI. 1. Око і його значінє. 2. Завязки староруської літератури.* 3. Яка сїмба — такі жнива. 4. a) Староруська проповідь 11-го і 12-го віку і її мотиви,* б) Іларіон і Кирило еп. Турівський.* 5. Осінь і старість. 6. Заложене кїївопечерської Лаври.* 7. Перекази в т. зв. Несторовій літописи. 8. Характеристика Володимира Мономаха і его часу на осн. „Поученя дітям“ і уступа з літописи: Осліплєне Василька теревовельського князя. 9. Що довідав ся я про Бояна зі Слова о полку Ігореві? 10. Чим ріжнить ся Слово

о полку Ігореві від інших творів староруської літератури? 11. О скільки староруська література відповідала вимогам життя?* 12. Чуже святє — своє найсвятїйше. — 13. Сїркова війна в Крїмі, — на основі шк. лектури.*

KLASA VII. 1. а) Природа має тисячі утіх для тих, що їх шукають, б) Житє як ніч — гарне лиш для тих, що глядять в гору. 2. Розбір думи: Утеча трох братів з Азова.* 3. а) Народописні Картини в оповіданнях Квітки — на осн. шк. лект.* б) Психольогія осіб в оповіданнях Квітки.* 4. а) Слово а діло, б) Verba manent — exempla trahunt. 5. Україна в поезїях А. Метлинського.* 6. Значїне і задачі театру. 7. Вплив України на літературну творчість М. Шамкевича.* 8. Що ми подивляємо у старинних Греків? 9. Значїне панславїзму в початках розвою української літератури.* 10. Аналіза Шевченкового вірна: До Основяненка.

KLASA VIII. 1. Чому людскість ставить генїям памятники? 2. Гамлетова трагедия.* 3. а) Про приповідку: „Кождий початок трудний“, б) Про приповідку: „Не земля родить — а засїв і руки“. 4. Мотиви повістей Марка Вовчка - на осн. шк. лект.* 5. Зміст оповідання, яке менї дуже подобало ся і умотивоване осуду. — 6. Мотиви її напрям української літератури в другій половині 19 віку,* 7. Значїне Ю. Федьковича для Галичини.* 8. Подати дизпозицію до задачі: *Півнта рет*

с) w języku niemieckim:

KLASA Va. 1. Das Urteil des Saturn. (Nach der Herderschen Parabel „Das Kind der Sorge“). 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 3. Das klagende Lied. (Nach Bechstein). 4. Auf welche Weise werden die Mörder des Ibykus entdeckt?* 5. Wie erzogen die Griechen ihre Jugend? (Auf Grund der Schullektüre. 6. Gedankengang des Gedichtes „Rudolf von Habsburg“.* 7. Die Freuden des Winters. 8. Eine Fahrt mit der Eisenbahn. 9. Die Prozesssucht. (Nach Gellerts Fabel. „Der Prozess“)* 10. Die Jugend ist der Lenz des Lebens. 11. Der vertriebene und zurückkehrende Graf. (Nach Goethes „Ballade“).* 12. Der Zorn des Achilles. (Nach

Homer). 13. Ein Gladiatorenkampf. (Nach der Schullektüre).*
 14. Goethe im Vaterhause. (Nach „Dichtung und Wahrheit“).

KLASA Vb. 1. Warum ist das Leben des Menschen so sorgenvoll? (Nach dem antiken Mythos von der Erschaffung des Menschen). 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 3. Die Zauberflöte. (Nach dem Lesestücke von Bechstein). 4. Rudolf von Habsburg beim Krönungsmahl.* 5. Der Eislauf, unser liebstes Wintervergnügen. 6. Eine Zwergenhochzeit. (Auf Grund des „Hochzeitliedes“ von Goethe).* 7. Die Kampfspiele bei den alten Griechen. (Nach der Schullektüre). 8. Mein Heimatsort. 9. Das Reisen in der guten alten Zeit. (Nach dem Lesestücke).* 10. Warum ist der Frühling die schönste Jahreszeit? 11. Inneres eines altrömischen Hauses. (Nach dem Schulunterricht).* 12 Die Gründung Roms. (Nach Livius). 13. Ein Gang durch das antike Pompeji. (Nach Schillers Elegie).* 14. Goethes Grosseltern. (Nach „Dichtung“ und Wahrheit).

KLASA VIa. 1. Durch Erkenntnis kommt man zur Wahrheit. (Mit Benützung de Lesestückes). 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen * 3. Unter welchen Umständen fühlte sich der jugendliche Autor der „Räuber“ genötigt seine Heimat zu verlassen? (Nach dem Lestücke). 4. Wie edle Ritter um Kudruns Hand warben * 5. Parcivals Lebensgang. 6. Wie sucht der Drachensieger sich vor dem Grossmeister zu entschuldigen? (Auf Grund der Schillerschen Romanze).* 7. Wie Sigurd Brunhilden verliess und Kudrun freite. 8. Welche Umstände bringen Reineke Fuchs vor das Gericht Nobels des Löwen und wie rettet er sich vor der Hinrichtung? 9. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 10. Bertrand de Born und König Heinrich II. (Auf Grund der Uhlandschen Romanze). 11. Der Bau einer mittelalterlichen Burg. (Nach der Schullektüre).* 12. Warum sagt man, „Zeit ist Geld“? (Mit Benützung des Lesestückes). 13. Taillefer. (Inhalt und Idee des Uhlandschen Gedichtes).* 14. Treue Liebe überwindet alle Widerwärtigkeiten des Schicksals. (Noch Wielands „Oberon“).

KLASA VIb. 1. Missbrauch des Alkoholgenusses. (Nach dem Lesestücke). 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 3. Unter welchen Umständen fühlte sich der jugendliche Autor der „Räu-

* Tematy oznaczone gwiazdką były zadane do opracowania w szkole.

ber genötigt seine Heimat zu verlassen? (Nach dem Lesestücke).
 4. Kudruns Not und Erlösung.* 5. Lohengrin und Else. 6. Welche Wahrheit enthält Schillers Gedicht „Die Teilung der Erde“.* 7. Wie Kudrun Sigurds Witwe und Atlis Frau ward. 8. Wie weiss sich Reineke ungeachtet aller Widerwärtigkeiten zum Reichskanaler emporzuschwingen? 9. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 10. Roland der Riesensieger. (Auf Grund der Uhländischen Ballade „Roland der Schildträger“). 11. Der Aufbau der mittelalterlichen Städte. (Nach der Schullektüre).* 12. Was verdanken wir der Pünktlichkeit im täglichen Leben? (Mit Benützung des Lesestückes von Smiles). 13. „Das Glück von Edenhall“. (Inhalt und Grundgedanke der Uhländischen Ballade).* 14. Des Goldes Fluch. (Nach „Rheingold“ von Richard Wagner).

KLASA VII. 1. Das Nibelungenlied und seine Entstehung. 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 3. Charakteristik Walthers von der Vogelweide. (Auf Grund der Schullektüre).* 4. Die Folgen des 30 jährigen Krieges. (Auf Grund des Schulunterrichts).* 5. „Tages Arbeit, abends Gäste, Saure Wochen, frohe Feste Sei dein künftig Zauberwort“. 9. Ferro nocentius aurum. 7. Götz und Weislingen. Eine vergleichende Charakteristik * 3. Brotgelehrter und philosophischer Kopf. (Nach Schillers „Antrittsrede“) 9. Die Begegnung der beiden Königinnen im 3. Akt von Schillers „Maria Stuart“.* 12. Die Parabel von den 3 Ringen in Lessings „Nathan dem Weisen“).

KLASA VIIIa. 1. I. I. Rousseaus Werke und ihre Bedeutung. (Nach der Schullektüre). 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 3. Welche kulturhistorisches Bild entwirft Schiller in seinem „Spaziergang“? 4. Warum tönt die Glocke? (Auf Grund des „Liedes von der Glocke“ von Schiller).* 5. Kurzer Bericht über meine letzte Hauslektüre. 6. Was versteht man gewöhnlich unter der Bildung und was soll man darunter verstehen? (Mit Benützung der Abhandlung von Fr. Paulsen).* 7. Die Geberdensprache (Auf Grund der Abhandlung von Delbrück).* 8. Kurzer Bericht über meine letzte Lektüre.

KLASA VIIIb. 1. I. I. Rousseau und I. Kant (Mit Benützung des Lesestückes). 2. Eine Übersetzung aus dem Polnischen.* 3. „Der Spaziergang“ von Schiller ein Spiegelbild der römischen Geschichte 4. Warum tönt die Glocke? (Mit Benützung des Schil-

lerschen „Lides von der Glocke“) * 5. Kurzer Bericht über meine letzte Hauslektüre. 6 Wie unterscheiden sich die Poesie und die bildende Kunst hinsichtlich des Umfanges der darzustellenden Gegenstände? (Nach Lessings „Laokoon“) * 7. Sind die Planeten unsere Sonnensystems bewohnt?* 8. Kurzer Bericht über meine letzte Lektüre.

V. Tematy do piśmiennego egzaminu dojrzałości.

1. Temat łacińsko-polski dla VIIIa: P. Vergilii Maronis, Aen. VIII. 306-341.

2. Temat grecko-polski dla VIIIa: Demostenesa: 1) o przeniewierczem poselstwie rozdz. 259—262; dla VIIIb: Demostenesa: 2) o wieńcu rozdz. 96—100.

3. Tematy polskie: a) Napoleon I. w dziejach naszych i literaturze; b) Życie Adama Mickiewicza to także piękny i wzniosły poemat; c) Potęga pracy.

VI. Zbiory naukowe.

Biblioteka nauczycielska, umieszczona w sali konferencyjnej, jest zupełnie uporządkowana. Należy jeszcze ściągnąć dzieła wypożyczone przez nauczycieli, służących niegdyś w tut. zakładzie, a książki przypadłe stanowczo wykreślić. W roku bieżącym przybyły do biblioteki nauczycielskiej następujące dzieła:

a) przez zakupno: 1) Grabowskiego Ambrożego Wspomnienia, wyd. Estreicher I—II. 2) Kociubiński: Pojedynok i inne opowiadania, 3) Krawczyński W.: Budenne życie. 4) Kociubiński M.: Po ludzkomu, 5) Wynnyceńko Dede: Powiasty i opowiadania, 6) Kociubiński M.: U hrishnyj świt, 7) Chłędowski K.: Dwór w Ferrarze, 8) Długosz Jan: Opera Omnia, wyd. Przeździecki Tom I. VII-XIV, 9) Pilat Roman: Historia poezji polskiej w XVI. wieku, wyd. Bruchnański i Kossowski I—II. 10) Stejskali: Deutsche Verslehre, 11) Bourbon-d' Este von Alfons: Ligen wider den Zweikampf, 12) Die auserordentliche Herbstagung des Vereins Oesterr. Zeichenlehre, 13) Askenazy Szymon: Książę Józef Poniatowski, 14) Morawski Kazimierz: Historia literatury rzymskiej za Rzeczypospolitą, 15) Boas J. E. V.: Lehrbuch der Zoologie, 16) Strassburger Edward: Lehrbuch der Botanik, 17) Mickiewicz Adam:

Dzieła wyd. Tow. liter. im. Adama Mickiewicza I. - V. 18) Bultaupt Heinrich: Dramaturgie des Schauspiels I—IV, 19) Bujak Franciszek: Galicya, 20) Weise Oskar: Charakteristik der lateinischen Sprache, 21) Chołodecki z Białynia Józef: Księga pamiątkowa półwiekowego jubileuszu gimnazjum im. Franciszka Józefa I. we Lwowie, 22) Drerup-Engelbert: Homer, 23) Steinwenter Artur: Paedagogica Austriaca, 24) Furtwängler A. und Urlichs: Denkmäler griechischer und römischer Skulptur, 25) Willamowitz-Moellendorf: Griechisches Lesebuch, 26) Claus-Grobben: Lehrbuch der Zoologie.

b) otrzymano w darze: od Akademii Umiejętności w Krakowie: 1) Rozprawy Wydziału matem. - przyrodniczego Serya III. Tom IX. Dział A i B., 2) Rozprawy Wydziału filologicznego Serya III. Tom I 3) Balzer Oswald: Corpus iuris Polonici: Sectionis primae Vol IV. fasciculus I. 4) Arystofanes: Chmury przeł. Cięglewicz E. Z. 5) Tokarz Waclaw: Galicya w początkach ery józefińskiej w świetle ankiety urzędowej z roku 1783, 6) Sobieski Waclaw: Polska a Hugonoci po nocy św. Bartłomieja, 7) Duda Franciszek: Rozwój terytoryalny Pomorza polskiego. (Wiek XI — XIII, 8) Brodziński Kazimierz: Nieznane poezye, wyd. Łucki Aleksander, 9) Biernat z Lublina: Ezop, wyd. Chrzanowski Ignacy, 10) Rutkowski Jan: Klucz brzozowski biskupstwa przemyskiego w wieku XVII. Od Wydziału krajowego: Wiadomości statystyczne o stosunkach krajowych wyd. Pilat Tadeusz. Tom XXI i XXII. Od Rady szkolnej krajowej: Sprawozdanie o stanie szkół średnich galicyjskich 1907/8. i O stanie wychowania publicznego w r. 1907/8. Od prof. Pytla: Hölzel: Geographische Charakterbilder 30 Tafeln wyd. Umlauft i Haardt.

c) Zakład prenumerował następujące pisma: 1) Biblioteka uniwersalna, 2) Biblioteka warszawska, 3) Oesterr. Rundschau, 4) Dwutygodnik katechetyczny, 5) Encyklopedia wychowawcza, 6) Eos, 7) Geograph. Zeitschrift, 8) Kwartalnik historyczny, 9) Lehrproben und Lehrgänge, 10) Literaturno naukowyj Wistnyk, 11) Lud, 12) Muzeum, 13) Pamiętnik literacki, 14) Polskie Muzeum, 15) Poradnik językowy, 16) Przegląd filozoficzny, 17) Przegląd polski, 18) Przewodnik bibliograficzny, 19) Słownik języka polskiego, 20) Thesaurus linguae latinae, 21) Wszechświat, 22) Zeitschrift f. Oesterr. Gymnasien, 23) Zeitschrift f. Zeichenunterricht, 24) Vierteljahrschrift für körperliche Erziehung.

B) Biblioteka dla młodzieży.

a) Polska.

Klasy V.—VIII. mają, każda dla siebie, osobne szafki na książki, umieszczone po salach szkolnych, celem ułatwienia wypożyczania książek i kontrolowania lektury. Wskutek chwilowych stosunków w zakładzie wypożyczał książki dla klas wyższych tylko zawiadowca biblioteki dla uczniów. Uczniowie klas najwyższych korzystali bardzo licznie także z biblioteki nauczycielskiej.

W klasach niższych otrzymywali nauczyciele języka polskiego na swe imię z biblioteki uczniów pewną ilość książek, by je rozdać uczniom, a następnie prowadzić wymianę i kontrolę lektury.

Z biblioteki korzystali uczniowie klas II—VIII.

Biblioteka liczy obecnie 1911 dzieł w 2241 tomach.

a) W bieżącym roku szkolnym zakupiono: 1) Fr. Bujak : Galicya (t. I.) 2) W. S. Reymont : Spotkanie. 3) W. S. Reymont : Fermenty. 4) W. Sieroszewski : Na daleki wschód, 5) K. Gliński : Szlachcic na zagrodzie. 6) M. Morawski : Celowość w naturze. 7) H. Ibsen : Rycerze północy. 8) S. Żeromski : Ludzie bezdomni, 9) G. B. Baumfeld : Mieczysław Romanowski, 10) P. Chmielowski : Jan Kasprowicz, 11) S. Wyspiański : Noc listopadowa, 12) S. Wyspiański : Legion, 13) J. Tretiak : Młodość Mickiewicza, 14) H. Sienkiewicz : Nowele (t. I. i II.), 15) A. Mohl : W pogoni za prawdą (serya I—IV), 16) I. Krasicki : Wybór pism, 17) Sofokles : Edyp w Kolonie, 18) K. Gaszyński : Wybór poezyi, 19) E. Wasilewski : Wybór poezyi, 20) Z. Krasinski : Przedświt (5 egz.), 21) Z. Krasinski : Irydyon (5 egz.), 22) J. Słowacki : Trzy poemata (5 egz.) 23) J. Słowacki : Lilia Weneda (5 egz.), 24) J. Słowacki : Anelli (5 egz.), 25) J. Słowacki : Balladyna (5 egz.), 26) J. Słowacki : Kordyan, (5 egz.), 27) J. Baczyński : Dzieje Polski ilustrowane, 28) Brückner : Starożytna Litwa, 29) Księga pamiątkowa ku uczczeniu J. Słowackiego, 30) I. Chrzanowski : Historia literatury niepodległej Polski, 31) Sewer : Matka, 32) K. Gliński : W Babinie, 33) J. Tenner ; Estetyka żywego słowa, 34) Eurypides : Cyklop, 35) J. Wybicki : Pamiętniki, 36) R. Kipling : Pod niebem indyjskiem, 37) A. Śliwiński : Maurycy Mochnecki, 38) J. I. Kraszewski : Stara baśń, 39) W. Sieroszewski : Ze świata, 40) A.

Mosso : Fizyczne wychowanie młodzieży, 41) Epos babilońskie : Enuma Elis, 42) S. Turowski : S. ze Skrzypny Twardowski, 43) J. Nusbaum : Szkice i odczyty z dziedziny biologii, 44) P. Chmielowski : Tadeusz Czacki.

b) Dary. 45) D. Janowski : O. J. I. Kraszewskim (dar Dyrekcyi c. k. gimnazyum), 46) Podolanka : Obrazki z życia J. Kochanowskiego (dar Rady szk. kraj.), 47) Podolanka : Pieśń o Sobieskim (dar Rady szk. kraj.).

b) Ruska.

Г. Григоренко: Наші люди на селі I, II, III, — М. Уманець: Антін Головатий. — Збиточник Гумеррі. — Історія Кусника хліба, — Оповідання Вовчка I, II, — В. Щурат : Пісня про похід Ігоря Св'ятославича — В. Щурат : Чернеча республіка на Афоні, Свен Гедін: Крізь Пустині Азії I, II, III, — Юл. Вері: Крізь блокаду. — І. Франко: Пригоди Дон Кіхота, — О. Кошицький: Грішники, — Г. Малю: Без родини — Сара Кру — К. Гриневичева: Легенди і оповідання для молоді, — Народні Казки часть перша і часть друга — Редярд Кіплінг: В. джунглях — Куліш: Твори ч. I. — Женнврє: Уличник — Є. Зоня: Напад на млин, — І. Франко: Коли ще звірі говорили, — Дзонатан Свіфт: Подорож Гулівера до краю вехиканів, — Дз. Свіфт: Подорож Гулівера до краю ліліпутів, — Др. Пачовський: Народні думи I, II, частина, — І. Кокорудз: Взаємні між староруськими законодавчими пам'ятниками — К. М.: Робінзон Крузо — Билина про Ілію Муромця — В. Жуковський: Казка про Івана Царевича — К. Лукашевич: Серед цвітів. — Марта Борецька — О. Маковей: Панько О. Куліш. — Вік ч. I, II, і III. — Др. І. Франко: Причта про сліпця і грольця. — О. Грушевський: З сучасної української літератури, М. Коцюбинський: З глибини, — М. Возняк: Українські драматичні вистави, — Ф. Колесса: Ритміка укр. народ. пісень — О. Маковей: Три галицькі граматика — Дзвінок з 1906 і 1907. — І. Франко: Св'ятий Климент у Корсуні — В. Доманицький: Піонер української етнографії — І. Франко: Писанє І. Котляревського в Галичині, — І. Франко: Слово о Лазареві воскресенні — Др. І. Демянчук: Перекази старинного світа. —

c) Niemiecka.

Klasy V.—VIII. mają także na niemieckie książki szafki, umieszczone w salach naukowych, dlatego wypożyczanie tych

książek może się odbywać tak samo jak książek polskich. Liczba książek niemieckich ulegnie dość znacznej redukcji, gdyż albo treść ich nie może budzić u naszych uczniów zainteresowania, albo druk nakazuje ich wycofanie. W b. roku zakupiono: 1) Grimm, Kinder - und Haarmärchen - Gütersloh 1908 5 egz. 2) Bechstein Richter, Märchenbuch 5 egz. 3) Lothar R. Henrik Ibsen, Leipzig, Berlin Wien 1902. 4) Kelner d Shakespeare, Leipzig, Berlin Wien 1900 5) Ibsen H. - Sämtliche Werke Berlin (Fischer) 1910. 5 Tomów. 6) Arndt P. Im Märchenwalde. 7) Hauptmann G. Werke - Berlin (Fischer) 6 tomów.

C) Zbiór map i obrazów.

Map i obrazów historycznych liczy zakład 259, obrazów do nauki biblii i filologii klasycznej 171, a nadto 3 odlewy płaskorzeźb, modelowanych przez uczniów naszego zakładu

Do nauki geografii służy dzieło w 3-ch tomach z widokami okolic, miast i typów mieszkańców.

Dla ćwiczeń praktycznych w języku niemieckim są osobne obrazy. Dla ozdoby sali i zwrócenia uwagi uczniów na piękności kraju rodzinnego zakupiono wielkie fotografie okolic, sąsiadujących z Drohobyczem, bardzo ładnie wykonane przez prof. Siczyńskiego.

D) Gabinet przyrodniczy.

Do gabinetu przyrodniczego zakupiono w bieżącym roku następujące środki naukowe: Krzyżodzioba, traszkę większą, traszkę paskowaną (samca i samicę) tarantulę, podwójny preparat kleszcza, rawkę, kielża, zadychrę, kaczenicę, skrzyplocza, skałotocza, nastrykanego skrzydłonoga (*Hyalea tridentata*), rurówkę, eunice, nereis, liliowca różowego, rozstrzałchwę, pijawkę (prep. anat.), kilka preparatów mikroskopowych, kilkadziesiąt obrazów do nauki zoologii, botaniki, geologii i anatomii ludzkiej, 25 sztuk diapozytywów.

Uczeń klasy Va. Tadeusz Sedlak darował zbiorek fauny morskiej w spirytusie.

E) Gabinet fizyczny.

W b roku szkolnym zakupiono następujące przyrządy: aparat do okazania ciśnienia hydraulicznego, paradoks aerostaticzny (Buff), barometr naczynkowy, elektrorfor ebonitowy, przyrząd

do badania odbicia się głosu, przyrząd do badania odbicia i załamania się światła, przyrząd do całkowitego odbicia się światła w promieniu wodnym, warsztat z narzędziami ślusarskimi i blacharskimi celem naprawy drobniejszych przyrządów. Nadto naprawiono maszynę parową, pompy pneumatyczne i inne.

Dla własnego użytku posiada zakład dwa scyoptykony i dwie sale, urządzone dla rzucania obrazów świetlnych.

F) Gabinet rysunkowy.

Z dotacyi zwyczajnej zakupino w b. roku szkolnym: Die Künstlerische Vereinfachung der Natur im Bilde. Przybory rysunkowe: duża przykładnia i trójkąt.

VII. Pomoc dla ubogich uczniów.

A) BURSRY.

a) Bursa polska im. Adama Mickiewicza dla młodzieży gimnazjalnej narodowości polskiej obrządku rzym. - kat. jest tak obszerna, iż może bardzo wygodnie pomieścić 52 wychowanków; nadto łączy się z nią dobudowane skrzydło, w którym jest mieszkanie wiceprefekta i pomieszczenie dla służby. Pawilon izolacyjny z łazienką i pokojem dla chorego stoi odosobniony od głównego gmachu Szpitalik ten nie mieścił dotąd żadnego wychowanka niebezpiecznie lub ciężko chorego. Obok budynku bursy rozciąga się dość obszerne podwórze i ogród, w części oddany prefektowi pod uprawę warzywa, w części zasadzony drzewami i przeznaczony dla wychowanków do przechadzek i zabawy.

Na bieżący rok szk. bursa wynajęła 4 sale na pomieszczenie klas gimnazjalnych

Bursa polska przyjęła w r. 1909/10. na początku 40 wychowanków, w ostatnich trzech miesiącach było ich tylko 35. Opłata normalna wynosiła 20 K; ale 13. uczniów było za opłatą znacznie niższą, a 1 bezpłatnie. Zachowanie się wychowanków było wogóle dobre, wynik klasyfikacji można nazwać pomyślnym, pięciu wychowanków złożyło egzamin dojrzałości, z nich trzech z odznaczeniem.

Bursą zarządza Wydział, którego prezesem jest Leonard Wiśniewski, prefektem zaś był w r. b. prof. Chrzastowski, zastępcą prefekta prof. Schneider. Pomocy lekarskiej udzielali bezpłatnie p.p. Dr. Z. Pelczar i Dr. Br. Kozłowski. Wydatki na utrzymanie bursy pokrywa się z opłat uczniów i dobrowolnych ofiar dobrodziejów młodzieży, do których oprócz P. T. Obywateli miasta i okolicy zalicza się Wysoki Sejm Krajowy, Świetna Rada powiatowa, Rada m. Drohobycza, Kasa Oszczędności i Towarzystwa zaliczkowe w Drohobyczu.

b) Towarzystwo „Bursa św. Jana Chrzciciela“. [Бурса сьв. Івана Хрестителя] w Drohobyczu utrzymywało 33 uczniów

w swym parterowym domu przy ul. Św. Jana 22 Wynajmywało u sąsiada dwie izby, które miały służyć ewentualnie na szpitalik, jednak w tym roku, dzięki P. Bogu nie było potrzeby ich używać. Ekonomię i wychowanie prowadził P. Włodzimierz Birczak nauczyciel gimn., do pomocy w nauce uczniów był akademik. Na utrzymanie wpływały jednorazowe zapomogi od P. T. Dobroczyńców. Pomocy lekarskiej udzielał WP Dr Włodzimierz Czapelski.

c) Bursa im br. Hirscha dla uczniów wyznania mojżeszowego nie utrzymywała internatu, lecz udzielała zasiłków pieniężnych na opłatę szkolną, ubranie i utrzymanie. W ostatniem sprawozdaniu wykazuje w funduszu żelaznym 13.000 K., w dochodzie 7.000 K., w rozchodzie 7500 K. —

B). PUSZKI:

Fundusz ten powstaje z dobrowolnych datków składanych a) przy wpisach, b) przez uczniów i nauczycieli w czasie egzort, c) przez instytucje lub Dobrodziejów d) z dochodu wpływającego z fundacyi Jachniewiczówny. Rachunek z tego funduszu tak się przedstawia:

I. DOCHÓD:

1. Pozostałość z roku 1909	509 K. 11 h.
2. Przy wpisach na rok 1910 zebrano	775 „ 20 „
3. Datki ofiarodawców	237 „ 60 „
4 Z puszek	52 „ 83 „
5. Dochód z koncertu	200 „ 19 „
6 Zwroty	55 „ — „
	<hr/>
	Razem 1830 K 93 h.

II. ROZCHÓD:

1. Pomoc w chorobie	14 K 20 h
2. Utrzymanie	52 „ 00 „
3 Książki	364 „ 40 „
4. Ubrania	746 „ 82 „
5. Część opłat i taks	60 „ — „
	<hr/>
	Razem 1237 K 42 h.

Pozostaje na rok przyszły 593 K. 51 h

VIII. Kronika Zakładu.

Rok szkolny rozpoczął się dnia 3. września 1910. uroczystem nabożeństwem w kościele parafialnym obrz. rzymsko - katolickiego.

Wpisy uczniów odbywały się dnia 4. lipca 1909. do klasy I. a 30. i 31. sierpnia 1909 do wszystkich klas.

Egzamin wstępny do klasy I. odbył się w dwóch terminach dnia 5. i 6. lipca, a następnie dnia 1. września 1909. Do tego egzaminu przypuszczano przed wakacjami 162 uczniów publicznych, 5 uczenic publicznych, 7 prywatystów i 1 prywatystkę; po wakacjach zaś 35 uczniów publicznych, 3 uczenice publiczne i 15 prywatystów. Z pomiędzy nich reprobowano 11 prywatystów i 46 uczniów publicznych; przyjęto zatem na mocy egzaminu wstępnego razem 171 uczniów i uczenic, reprobowano 57.

W ciągu całego roku zapisało się 822 uczniów publicznych, 10 prywatystów i 39 prywatystek. Uczniów tych rozmieszczono w 19. klasach. Klasa I. miała 4 oddziały, klasy II.—III. po trzy oddziały, klasy IV., V., VI., VIII. po dwa oddziały, a VII. jeden oddział.

Dnia 9. września i 19. listopada 1909. odbyło się uroczyste nabożeństwo za spokój duszy śp. Cesarzowej Elżbiety.

Dnia 23. września przystąpili uczniowie do spowiedzi, a dnia 24. do Stołu Pańskiego.

Dnia 4. października obchodził zakład uroczystem nabożeństwem dzień imienin Najjaśniejszego Pana.

Dnia 4. grudnia obchodził zakład uroczystie 25 letnią rocznicę święceń biskupich Ojca świętego. Po uroczystem nabożeństwie zgromadzili się uczniowie w auli, gdzie po egzorczie zastosowanej do okoliczności, odśpiewali odpowiednie hymny.

Dnia 18. grudnia urządziła młodzież uroczysty obchód ku czci Adama Mickiewicza w sali „Sokoła“. Słowo wstępne wygłosił uczeń klasy VIII. Część muzyczną i deklamacyjną obchodu powtórzono wieczorem na dochód ubogich uczniów. Dnia 29. stycznia wyjątkowo skończyło się pierwsze półrocze.

Dnia 19 — 22. marca odbyły się rekolekcyje dla uczniów obrządku rzymsko - katolickiego; dnia 21. marca przystąpiła młodzież do spowiedzi wielkanocnej, a dnia 22. marca do Stołu Pańskiego.

Dnia 23. — 26. kwietnia odbyły się rekolekcyje dla uczniów obrz.-grecko-katolickiego. Dnia 25 kwietnia przystąpiła młodzież do spowiedzi wielkanocnej, a dnia 26 kwietnia do Komunii św. W czasie rekolekcyi obu obrządków nie było nauki szkolnej.

Dnia 9. 10 i 11. maja odbył się w zakładzie pisemny egzamin dojrzałości, do którego zgłosiło się 51 uczniów publicznych, 1 prywatysta i 2 eksternistów.

Dnia 14. maja odbył się w auli obchód ku czci T. Szewczenki.

W dniach 1 — 8 czerwca odbywał się w zakładzie ustny egzamin dojrzałości pod przewodnictwem WP. Dra Tomasza Garlickiego, dyrektora gimnazjum złoczowskiego Dnia 9. czerwca wręczono abiturjentom w sposób uroczysty świadectwa dojrzałości.

Dnia 27. czerwca odbyła młodzież spowiedź, a dnia 28. przystąpiła do Stołu Pańskiego.

Dnia 28. czerwca młodzież gimnazjalna wraz z gronem nauczylskim wzięła udział w nabożeństwie żałobnem za spokój duszy śp. Ces. Ferdynanda.

Dnia 30 czerwca zakończono rok szkolny uroczystem nabożeństwem dziękczynnem i rozdaniem świadectw rocznych —

IX. Wykaz książek szkolnych za rok 1909|10.

KLASA I.

Religia. (rzym.-kat.) Ks. Słószarz. Katechizm religii katolic. Wydanie 3. (gr.-kat.) Середній катехизм христ. катоц. релігії одобрений австр. Епископатом. **Język łaciński.** Samolewicz, Zwięzła gramatyka języka łacińskiego wyd. 6. Steiner i Scheindler. Ćwiczenia łacińskie dla I. klasy. **Język polski.** Konarski, Zwięzła gramatyka języka polskiego. Dr. Maryan Reiter. Czytania polskie dla I. klasy z ilustracyami. **Język ruski.** Kocowski i Ogonowski, Metodyczna gramatyka. Czytanka ruska dla kl. I. **Język niemiecki.** German i Petelnz, Ćwiczenia niemieckie dla I. klasy. **Geografia.** Benoni i Tatomir, Krótki rys geografii. Oprac. Wierzbicki, Wydanie 9. **Historia powszechna.** Przygotowuje się podręcznik. **Matematyka.** Ignacy Kranz. Arytmetyka na klasę I. **Historia naturalna.** Nusbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 2. Rostafiński, Botanika szkolna na klasy niższe. Wyd. 6.

KLASA II.

Religia. (rzym.-kat.) Ks. Słószarz. Katechizm religii katol. Wyd. 3. (gr.-kat.) Середній катехизм християнсько-католицкої релігії одобрений австр. епископатом. **Język łaciński.** Samolewicz. Zwięzła gramatyka języka łacińskiego Wyd. 6. Steiner i Schneider. Ćwiczenia łacińskie dla II. klasy oprac. przez A. Frączkiewicza i F. Próchnickiego. Wyd. 5. **Język polski.** Małecky, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. i 10. Próchnicki i Wójcik, Wypisy polskie dla II. klasy. Wyd. 1—3. **Język ruski.** Gramatyka jak w kl. I. Czytanka ruska dla kl. II. Wyd. 3. **Język niemiecki.** German i Petelnz. Ćwiczenia niemieckie dla II. klasy. Wyd. 5. **Geografia.** Przygotowuje się nowy podręcznik. **Historia powszechna.** Krotoski, Historia powszechna na klasy niższe. Tom. I. **Matematyka.** Ignacy Kranz, Arytmetyka na klasę I. i II. Ignacy Kranz, Geometria pogładowa. **Historia naturalna.** Nusbaum-Wiśniowski, Wiadomości z zoologii dla niższych klas szkół średnich. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas niższych. Wyd. 6.

III KLASA.

Religia. (rzym.-kat.) Ks. Jougan, Liturgika. Wyd. 1—3. Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu starego. Wyd. 1—4. (gr.-kat.) Тороньський А. Історія біблійна старого завіта. Вид. 2. Тороньський Літургіка. Вид. 3. **Język łaciński.** Samolewicz Sołtyśik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—9. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy III. Wyd. 2—4. Cornelius Nepos. Wyd. Kłaka. **Język grecki.** Fiderer. Gramatyka języka greckiego. Wyd. 4. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. **Język polski.** Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna, Wyd. 9—10. Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla III. klasy. Wyd. II. **Język ruski.** Stocki-Gartner, Gramatyka ruska, Wyd. 2. Wypisy ruskie dla kl. III. **Język niemiecki.** German i Petelenz Ćwiczenia niemieckie dla klasy III. Wyd. 4. Jahner, Deutsche Grammatik, Wyd. 3. **Geografia.** Baranowski i Dziedzicki, Geografia powszechna w opracowaniu Dr. E. Romera. Wyd. 12. **Historia powszechna.** Przygotowuje się nowy podręcznik. Rawer, Dzieje ojczyznie. Wyd. 4. **Matematyka.** Ignacy Kranz, Arytmetyka na kl. III. Ignacy Kranz, Geometria pogładowa na klasę III. **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich.

KLASA IV.

Religia. (rzym.-kat.) Ks. Dąbrowski, Historia biblijna zakonu nowego. Wyd. 1—3. (gr.-kat.) Тороньський А. Історія біблійна нового закону. Вид. I, i II. **Język łaciński.** Samolewicz, Sołtyśik, Gramatyka języka łacińskiego, Część II. Wyd. 5—8. Próchnicki, Ćwiczenia łacińskie dla klasy IV. Wyd. 1—3. Caesar, Commentarii de bello Gallico. Wyd. Terlikowski, **Język grecki.** Fiderer, Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1—4. Taborski-Winkowski, Ćwiczenia greckie. Wyd. II. **Język polski.** Małecki, Gramatyka języka polskiego szkolna. Wyd. 9. i 10. Czubek-Zawiliński, Wypisy polskie dla IV. klasy. Wyd. 1. i 2. **Język ruski.** Gramatyka jak w klasie III. Wypisy ruskie dla kl. III. **Język niemiecki,** German-Petelenz, Ćwiczenia niemieckie dla IV. klasy. Jahner, Deutsche Grammatik. Wyd. 3. **Geografia.** Benoni Majerski, Geografia austr.-węgierskiej monarchii. Wyd. 5. zmienione

i przerobione przez Bolesława Baranowskiego. **Historia powszechna**. Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—4. Rawer, Dzieje ojczyste. Wyd. 4. **Matematyka**, Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 3. Moćnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 5, i 6. **Fizyka**. Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla niższych klas szkół średnich. Wyd. 4—5. **Mineralogia z chemią**, Przygotowuje się nowy podręcznik.

KLASA V.

Religia, (rzym.-kat.) Ks. Jeż, Nauka wiary. Część I. Wyd. II. (gr.-kat.) A. Тороньський, Христ. катол. догматика фунда ментальна апологетика для клас висших. Вид. II. **Język łaciński**. Livius. Wyd. Majchrowicza. Ovidius. Wyd. Skupniewiczza. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—7. **Język grecki**, Fiderer, Chrestomatya z pism Xenofonta. Wyd. 1—4. Homera Iliada, Część I. Wyd. Sołtysika. Fiderer Gramatyka języka greckiego. Wyd. 1—3. **Język polski**, Próchnicki, Wzory poezyi i prozy. Wyd. 2—3. **Język ruski**, Łuczakowski, Wzory poezyi i prozy dla kl. V. **Język niemiecki**, Ippold u. Adolf Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen I. Teil. V. Klasse. Wyd. 5. **Geografia, Historia powszechna**, Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—4. **Matematyka**, Dziwiński. Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Wyd. 3. Moćnik, Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 5, i 6. **Historia naturalna**, Wiśniowski, Zasady mineralogii i geologii. Wyd. 1. i 2. Rostafiński, Botanika szkolna dla klas wyższych. Wyd. II.

KLASA VI.

Religia, (rzym.-kat.) Ks. Dr. Sieniatycki, Dogmatyka szczegółowa. Wyd. II. (gr.-kat.) A. Тороньський, Догматика частна для висших клас. **Język łaciński**. Salustius, Wyd. Sołtysika. Bell. Iugurth. Vergilius, Wyd. Rzepińskiego. Cicero. Wyd. Sołtysika. Catil. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego Część II. Wyd. 5—7. **Język grecki**. Fiderer, Chrestomatya z pism Xenetonta. Wyd. 1—3. Homera Iliada. Część I. i II. Wyd. Sołtysika. Herodot, Wyd. Terlikowskiego. Fiderer, Gramatyka

języka greckiego. Wyd. 1—2. **Język polski**. Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie. Część I. Wyd. 3. **Język ruski**. Barwiński, Wyimki z ruskiej słow. Wyd. 3. **Język niemiecki**. Ippoldt u. A. Stylo: Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. II. Teil. VI. Klasse. Wyd. 2. **Geografia i Historia powszechna**. Zakrzewski, Historia powszechna. Część I. Wyd. 1—4. Zakrzewski, Historia powszechna. Część II. Wyd. 1—4. Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Wyd. 1—2. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. **Matematyka**. Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Moćnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 6. Kranz, Logarytmy. **Historia naturalna**, Petelenz. Zoologia dla klas wyższych szkół średnich. Wyd. 1—3.

KLASA VII.

Religia. (rzym.-kat.) Ks. Szczeklik. Etyka katolicka. Wyd. 4. (gr.-kat.) Дорожинський, Етика. **Język łaciński**. Cicero, Wyd. Sołtysika. Pro Archia, Pro Roscio. i Vergilius, Wyd. Rzepińskiego. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Wyd. 5—7. Plinius, Wyd. Kukuli. **Język grecki**. Homera Odyssea, Wyd. Jezienickiego. Demostenes, Wyd. Schmidta, Fiderer, Gramatyka języka greckiego. **Język polski**. Tarnowski i Wójcik, Wypisy polskie. Część I. Wyd. 1—3. Tarnowski i Próchnicki, Wypisy polskie. Część II. Wyd. 1—3 **język ruski**. Barwiński. Wyimki z narod. literat. XIX. w. cz. I. **Język niemiecki**. Ippoldt u. A. Stylo, Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. III. Teil. VII. Klasse. **Geografia i Historia powszechna**. Zakrzewski, Historia powszechna. Część III. Wyd. 1—2 Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—2. **Matematyka**. Dziwiński, Podręcznik arytmetyki i algebry dla klas wyższych. Moćnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3—5. Kranz, Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych, Wyd. 1. i 2. Kranz Logarytmy. **Fizyka**. Kawecki i Tomaszewski. Fizyka dla wyższych klas. Wyd. 3. i 4. Tomaszewski, Chemia. Wyd. 2—4. **Propedeutyka filozoficzna**. Nuckowski, Początki logiki ogólnej.

KLASA VIII.

Religia. (rzym.-kat.) Ks. Jougan, Historia kościoła katolickiego. Wyd. 3. (gr.-kat.) Вацлер-Стефанович, Історія христ. католицької церкви. **Język łaciński,** Horatius. Wyd. Dolnickiego. Tacitus, Wyd. Staromiejskiego. Samolewicz-Sołtysik, Gramatyka języka łacińskiego. Część II. Wyd. 5—8. **Język grecki.** Platon Wyd. Lewickiego. Sofokles, Wyd. Majchrowicza Elektra. Homera, Odyssea, Wyd. Jezienieckiego. Fiderer, Gramatyka języka greckiego. **Język polski.** Tarnowski i Próchnicki, Wypisy polskie. Część II. Wyd. 1—3. **Język ruski.** Barwiński. Wyimki z narod. literat. XIX. w. cz. II. **Język niemiecki.** Ippoldt. Deutsches Lesebuch für die oberen Klassen der galizischen Mittelschulen. IV. Teil. VIII. Klasse. **Geografia i Historia powszechna.** Głabiński-Finkel, Historia i statystyka austriacko-węgierskiej monarchii. Wyd. 3. Lewicki, Zarys dziejów Polski i krajów ruskich. Wyd. 1—3. **Matematyka.** Dziwiński. Zasady algebry. Wyd. 1—2. Moćnik-Maryniak, Geometria dla wyższych klas. Wyd. 3—5. Kranz, Zbiór zadań matematycznych dla klas wyższych Wyd. 1. i 2. Kranz, Logarytmy. **Fizyka.** Kawecki i Tomaszewski, Fizyka dla wyższych klas szkół średnich. Wyd. 3. i 4. **Propedeutyka filozoficzna.** Lindner-Kulczyński, Wykład psychologii.

X. Statystyka uczniów.
(Liczby drobniejszym drukiem oznaczają prywatystów).

		K L A S A																						
		Ia	Ib	Ic	Id	IIa	IIb	IIc	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VIIa	VIIb	VIII	VIIIa	VIIIb	Razem	
I. Liczba uczniów.																								
1. Z końcem roku szkol. 1909.		50 ¹¹	58	60	—	43 ⁹	38	39	32 ⁵	41	41	36 ⁹	42	38 ¹	35	54 ⁴	27	29 ¹	39 ⁸	—			708 ⁴⁸	
2. Z począł. r. szk. 1910. przyjęto																								
A) z innych zakładów :																								
a) z promocyą		48 ¹⁰	41	46	34	2	1	1	1	1	—	—	—	3	2	0 ²	—	2	3	—			185 ¹²	
b) repetytyw		—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	1	—	—			5	
c) po przerwie		1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—			3	
B) z tutejszego zakładu :																								
a) z promocyą		—	—	—	—	40 ⁷	42 ¹	45	29 ⁷	27	22	37 ⁵	39	26 ⁵	26	25 ¹	22	37 ⁸	23	27			467 ³²	
b) repetytyw		2	7	3	15	10	10	7	5	9	12	6 ¹	5	10	10	3	10	5	—	—			129 ¹	
c) po przerwie przyjętych		—	2	1	1	1	—	—	1	—	1	3 ¹	1	1	2	0 ¹	—	—	—	—			14 ²	
	Razem . . .	50 ¹⁰	51	51	51	53 ⁷	53 ¹	53	36 ⁷	36	36	46 ⁷	45	40 ⁸	40	30 ¹	32	46 ⁸	26	27			803 ⁴⁷	
3. W ciągu I. półroczą przyjęto		1 ¹	1	2	—	1 ¹	—	—	—	—	3	2	2	0 ¹	2 ¹	—	0 ¹	—	—	—			15 ⁶	
" " " ustąpiło		4	5	4	1	—	1	—	—	—	—	2	6	2	2	1	1	3	—	—			32	
Pozostało z końcem I. półroczą		48 ¹¹	47	49	50	54 ⁸	52 ¹	54 ¹	36 ⁷	36	39	46 ⁷	41	38 ⁹	40 ¹	29 ¹	31 ¹	43 ⁸	26	27			786 ⁵³	
W ciągu II. półroczą przyjęto		0 ²	—	—	—	0 ³	1	1	—	0 ¹	0 ¹	0 ²	—	2 ³	0 ¹	1 ¹	—	—	—	—			51 ⁴	
" " " ustąpiło		7 ³	5	4	10	7 ⁸	7	3 ¹	2	4	4	2 ¹	—	5 ³	4	3 ¹	1 ¹	2 ²	—	1			71 ¹⁸	
Liczba uczniów z końcem II. półr.		41 ¹⁰	42	45	40	47 ⁸	46 ¹	52	34 ⁷	32 ¹	35 ¹	44 ⁵	41	35 ⁹	36 ²	27 ⁴	30	41 ¹	26	26			720 ⁴⁹	

K L A S A

	K L A S A												Razem							
	Ia	Ib	Ic	Id	IIa	IIb	IIc	IIIA	IIIB	IIIC	IVa	IVb		Va	Vb	VIa	VIIb	VIIIa	VIIIb	
A) Według miejsca urodzenia.																				
a) z Drohobycza	13 ³	13	17	20	11 ⁴	16	18	11 ³	16	15	8 ¹	26	6 ⁵	12	7 ¹	16	14	4	14	257 ²⁰
b) z powiatu drohobyckiego .	16 ²	14	15	9	17 ¹	17 ¹	19	6	10	12 ¹	21 ¹	7	14 ¹	9 ¹	7 ¹	8	11	3	6	221 ⁹
c) z innych powiatów	12 ²	14	13	11	18 ¹	13	15	15 ¹	6 ¹	8	14 ¹	8	15 ³	13 ¹	13 ¹	5	15 ¹	16	9	233 ¹⁸
d) z Bukowiny	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
e) z Austrii górnej	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
f) z Austrii dolnej	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
g) z Wielkiego Księstwa Krak.	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
h) z Węgier	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹
i) z Cesarstwa rosyjskiego . .	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹
j) z Czech	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹
k) z Rumunii	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹
l) z Ameryki	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0 ¹	—	—	—	—	—	—	—	—	1 ¹
B) Według miejsca pobytu rodziców.																				
a) z Drohobycza	23 ⁹	24	32	33	26 ⁷	34	38	21 ⁶	16	23	25 ⁴	36	18 ⁹	28 ¹	16 ¹	23	26 ¹	17	20	479 ³⁷
b) z powiatu drohobyckiego .	17	16	10	5	19 ¹	12 ¹	11	8	10	11	18 ³	3	9	4	4 ¹	6	9	2	2	176 ⁶
c) z poza pow. drohobyckiego .	1 ¹	2	3	2	2	—	3	5 ¹	6 ¹	1	1	2	8	4 ¹	7 ²	1	6	7	4	65 ⁶
C) Według pomieszczenia.																				
a) u rodziców	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) w bursie polskiej	8	—	—	—	8	—	—	7	—	—	3	—	1	—	—	—	3	5	1	36
c) w bursie ruskiej	1	11	7	—	—	—	3	3	—	—	11	—	3	3	3	—	2	—	—	54
d) na stancyach	6	6	7	7	7	6	11	3	7 ¹	12	7	5	13	5 ¹	7	7	9	4	5	134 ²

IV. Stypendya.

Liczba stypendystów 1
 Ogólna suma stypendystów 200

V. Klasyfikacja uczniów.

a) Uzupelnienie klasyfikacyi za rok szkolny 1909.

Do egzaminu poprawczego i uzupelniajacego przeznaczono przy koncu roku 1909 1
 Egzamin poprawczy zlozylo 1
 Egzaminu popraw. nie zlozylo 1
 Egzaminu uzupel. nie zlozylo 1

Wedlug tego wyniku ostateczny rezultat klasyfikacyi za r. 1909. jest nastepujacy:

Chlubnie uzdolnionych	34	6	3	4 ⁴	2	5	5	—	2	14	1	4	2	32	—	51	25	—	4820	
Uzdolnionych	33 ⁶	36	38	—	27 ³	21	17	24 ³	27	20	27 ³	28	20 ¹	22	34 ¹	—	44	37 ³	—	455 ²⁰
Na ogol uzdolnionych	71	5	3	—	1 ²	4	1	1 ²	1	1	1 ²	1	—	—	—	—	—	—	—	267
Nieuzdolnionych	13	11	16	—	11	11	16	2	13	18	7	12	14	11	17 ¹	—	7	—	—	1791
Razem	56 ¹¹	58	60	—	43 ⁹	38	39	32 ⁵	41	41	36 ⁶	42	38 ¹	35	54 ¹	—	56 ¹	39 ⁵	—	708 ⁴⁸

VII ab

K L A S A

	Ia	Ib	Ic	Id	IIa	IIb	IIc	IIIa	IIIb	IIIc	IVa	IVb	Va	Vb	VIa	VIb	VII	VIIIa	VIIIb	Razem
b) Klasyfikacya uczniów z końcem r. szk. 1910.																				
Chlubnie uzdolnionych	3	3	7	2	22	—	2	4 ⁵	1	7	4	2	2 ¹	3	5	1	3 ¹	3	3 ¹	57 ¹⁰
Uzdolnionych	24 ⁸	20	21	12	28 ⁴	22	26	22 ¹	24	14 ¹	30 ⁵	24	23 ⁶	18 ¹	12 ³	20	28	22	23	413 ²⁷
Na ogół uzdolnionych	7 ²	5	5	7	6 ¹	11	4	3	3	6	3 ¹	6	—	—	—	—	—	—	—	66 ⁴
Do egzaminu poprawczego	—	2	1	5	1	3	7	4	—	—	1	—	6 ¹	5 ¹	2 ¹	6	3	—	—	46 ³
Do „uzupełniającego	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1
Nieklasyfikowanych	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5
Nieuzdolnionych	7	12	10	14	9 ¹	10	10	11	4 ¹	8	6 ¹	9	4 ¹	10	8	3	7	—	—	132 ⁵
Razem	41 ¹⁰	42	45	40	47 ⁸	46	52	34 ⁷	32 ¹	35 ¹	44 ⁵	41	35 ⁹	36 ²	27 ⁴	30	41 ¹	26	26 ¹	720 ⁴⁹

Klasyfikacya uczniów.

XI. Klasyfikacya uczniów za rok 1909 | 10.

KLASA I. A.

Chlubnie uzdolnieni:

Pachtmann Juliusz

Rerutkiewicz Tadeusz

Zubczewski Maryan

Uzdolnieni:

Abratowski August

Nussówna Sala (pryw.)

Bałoś Rudolf

Pawlik Juliusz

Bocian Kazimierz

Podolski Kazimierz

Burzyńska Karolina (pryw.)

Rosenblattówna Amalia (pryw.)

Cholewa Leopold

Rosner Mates

Chomet Emil

Rudnicki Włodzimierz

Dadaniak Lenon

Rudziński Bronisław (pryw.)

Dubik Tadeusz

Spitzmanówna Helena (pryw.)

Falkówna Ernestyna (pryw.)

Spring Adolf

Franko Jan

Struk Józef

Hawryłów Teodor

Sussmann Benjamin

Lew Kazimierz

Sussmanówna Regina (pryw.)

Łesków Michał

Tomaszek Waleryan

Morski Leon

Weingarten Maurycy

Mozołowski Maryan

Weredyn Stefan

Neusteinówna Mina (pryw.)

Zarzycki Jan

Zielonka Bonifacy

Na ogół uzdolnieni:

Anker Natan

Januszka Rudolf

Dudyk Jarosław

Lalka Włodzimierz

Heiber Józef

Magerówna Matylda (pryw.)

Horowitz Peilet

Pawlik Augustyn

Nieuzdolnionych 7.

KLASA I. B.**Chlubnie uzdolnieni :**

Buń Jan	Klein Piotr
	Nusblat Adam

Uzdolnieni :

Akselrad Alfred	Kucza Karol
Białas Stefan	Kuzan Eustachy
Blauaug Samuel	Löwenberg Henryk
Bohoeszko Stefan	Maciurak Bogdan
Darnstrauch Adolf	Paczosa Tadeusz
Farysej Jan	Panek Antoni
Farysej Piotr	Rubin Józef
Hecht Jakób	Sozański Stefan
Josefsberg Markus	Tabak Chaim
Kuchtyń Józef	Wowk Jan

Na ogół uzdolnieni :

Grenso Edward	Pomorski Stefan
Littmann Jakób	Rappaport Chaim
	Tabak Aleksander

Do egzaminu poprawczego przeznaczono : 2. uczniów.

Nieuzdolnionych : 12.**KLASA I. C.****Chlubnie uzdolnieni :**

Fiała Eugeniusz	Propper Max
Frajt Michał	Schreier Leonard
Jacków Piotr	Słoniewski Józef
	Słotwiński Stanisław

Uzdolnieni :

Bejba Jan	Eckstein Michał
Cybalski Kazimierz	Faryma Aleksy
Dzióba Tadeusz	Grenik Witold

Kammermann Herman
 Koppel Adolf
 Kronisch Herman
 Lachowicz Leopold
 Łuczeczka Piotr
 Mazurczak Bazyli
 Rossberger Ozyasz

Ryskalczyk Gerard
 Schuster Franciszek
 Swyszcz Eljasz
 Szwabowicz Kazimierz
 Wahl Herman
 Wawryk Dimitr
 Weingarten Markus

Zacharyak Michał

Na ogół uzdolnieni :

Bardasz Fabian
 Ernest Karol

Josefsberg Markus
 Pallas Maryan

Zajączkowski Tadeusz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono : 1 ucznia.

Nieuzdolnionych : 10.

KLASA I. D.

Chlubnie uzdolnieni :

Bieberstein Józef

Teidel Józef

Uzdolnieni :

Dickman Adolf
 Dziubka Karol
 Fleischer Max
 Flunt Włodzimierz
 Jachno Bohdan
 Josefsberg Mordche

Klisiecki Leopold
 Kociuba Piotr
 Król Stanisław
 Pomeranz Jakób
 Rosberger Samuel
 Teitelbaum Abraham

Na ogół uzdolnieni :

Dąbrowski Józef
 Grabowiecki Józef
 Kunor Bronisław

Macan Roman
 Rand Samuel
 Wasilewski Mieczysław

Winter Leiser.

Do egzaminu poprawczego po feryach przeznaczono uczniów 5

Nieuzdolnionych : 14.

KLASA II. A.**Chlubnie uzdolnieni :**

Jawrowerówna Berta (pryw.)	Meszyńska Marya (pryw.)
Maudelbaum Wilhelm	Prokopów Michał

Uzdolnieni :

Arvay Adam	Magas Paweł
Arzt Adolf	Manaczyński Tadeusz
Balicki Wiktor	Nussbaum Józef
Barszcz Władysław	Pilecki Jan Witold
Bässler Rajmund	Propper Izaak
Chmiótek Eugeniusz	Rosenfeld Zygmunt
Domadzierski Karol	Rothenberg Sruł
Eksler Zygmunt	Schönfeld Natan
Fischerówna Zofia (pryw.)	Sozański Mirosław
Gottlieb Zenon	Spitzmannówna Frania (pryw.)
Herzigówna Ryfka (pryw.)	Szajna Stanisław
Jabłoński Władysław	Tannenbaum Jakób
Januszka Zenon	Tannenbaum Józef
Kalt Leon	Waldmann Bruno
Kammermannówna Rebeka pryw.	Ważny Stanisław
Kolbe Mieczysław	Zielonka Michał

Na ogół uzdolnieni :

Czajkowski Stanisław	Pierzchała Kazimierz
Gasser Salomon	Podolska Marya (pryw.)
Josefsberg Mojżesz	Völker Benjamin
Wiśniewski Ludwik	

Za nieuzdolnionych uznano 9. uczniów i 1 (pryw.) 1 przeznaczono do egzaminu poprawczego z jednego przedmiotu; 1 przeznaczono do egzaminu uzupełniającego.

KLASA II. B.**Uzdolnieni :**

Bechttoff Antoni	Czapowski Jan
Bejba Jan	Ehrenfeled Wolf

Gawęda Czesław
 Grenik Leon
 Heiberg Jakób
 Henefeld Berl
 Iwanyk Mikołaj
 Jarecki Włodzimierz
 Jaworski Eliasz
 Klisiecki Władysław
 Kowalów Stanisław

Kreisberg Dawid
 Lauterbach Adam
 Łuciów Łukasz
 Nuss Abraham
 Podfilipski Władysław
 Steciuk Michał
 Stojałowski Roman
 Tchórzelski Hieronim
 Wagman Salamon

Na ogół uzdolnieni :

Badian Aron
 Bukład Tadeusz
 Dienstag Henryk
 Hallemann Mojżesz
 Kloś Eustachy

Ławrowski Jan
 Popiel Mikołaj
 Rathauser Maksymilian
 Robak Tomasz
 Tanne Leisor
 Wilf Herman

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

Nieuzdolnionych 10.

KLASA II C.

Chlubnie uzdolnieni :

Kowalów Jan

Tepper Nusen

Uzdolnieni :

Dubyk Jan
 Grabowiecki Zygmunt
 Heimer Natan
 Herman Alfred
 Hirschhaut Nachman
 Hoffmann Samuel
 Jasienicki Sabin
 Kornblüh Abe
 Kriegel Moritz
 Krupiczka Kazimierz
 Krupiczka Tadeusz

Lew Jan
 Lieberman Szymon
 Liszka Ludwik
 Martyn Teodor
 Metanomski Kornel
 Nizankowski Zenon
 Schreier Mates
 Selinger Chaim
 Sussman Samuel
 Szwabowicz Michał
 Tabak Henryk

Tannenbaum Eliasz
Tatarski Jan

Wald Henryk
Wieszczek Józef

Na ogół uzdolnieni :

Grudziński Otton
Kreisberg Adolf
Niedzielski Mieczysław

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 7 uczniów.

Nieuzdolnionych : 10.

KLASA III. A.

Chlubnie uzdolnieni :

Gotkowicz Antoni	Reiterówna Bronisława (pryw.)
Kozołubski Juliusz	Staromiejska Janina (pryw.)
Kurek Aleksander	Szajna Antoni
Nieświatowski Stefan (pryw.)	Szwabowiczówna Zofia (pryw.)
	Wilderówna Emilia (pryw.)

Uzdolnieni :

Backenroth Maksymilian (pryw.)	Fischerówna Wilma (pryw.)
Bloch Abraham	Josefsberg Samuel
Czelny Józef	Knebloch Stanisław
Drohobycki Michał	Kordek Władysław
Eliasiewicz Władysław	Makowski Sylwester
Feuerstein Alfred	Mazur Maryan
Gartenberg Aleksander	Mędrzycki Antoni
Grauer Herman	Noël Bronisław
Hampel Czesław	Paczosa Stanisław
Hauptman Eliasz	Schiffman Mojżesz
Heimberg Leopold	Schollenberg Maryan
Janczałek Stanisław	Szymczewski Stefan

Na ogół uzdolnieni :

Michalik Jan
Słoński Hilary
Winnicki Ignacy

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 4 uczniów.

Nieuzdolnionych : 3.

KLASA III. B.

Chlubnie uzdolniony :

Fink Józef

Uzdolnieni :

Bigoraj Seweryn	Lipner Herszch
Chomet Izidor	Maczek Karol
Dornstrauch Benjamin	Müller Leonard
Getreu Leib	Sandik Herman
Güntner Mieczyszaw	Schwarz Matias
Hawryłów Włodzimierz	Schweng Izaak
Horowitz Markus	Szczepanowicz Ignacy
Hruszowski Abraham	Wawryk Michał
Kamerman Henryk	Weingarten Henryk
Kreisberg Aron	Weingarten Mojżesz
Kuppferberg Izaak	Weiss Abracham
Lieberman Jakób	Wilf Ansel

Na ogół uzdolnieni :

Kusznir Włodzimierz	Löwenberg Henryk
	Strachanowski Karol

Nieuzdolnionych 4.

KLASA III. C.

Chlubnie uzdolnieni :

Fastmann Lippe	Koffler Oskar
Flecker Leopold	Rothenberg Mojżesz
Josefsberg Salamon	Töpfer Seinwel
	Zeiler Karol

Uzdolnieni :

Baumgarten Salomon	Rudermann Juliusz
Dichter Herman	Sussmann Wilhelm
Dzióba Eugeniusz	Szandrowski Józef
Hauptmann Meilech	Tatomir Teofil
Hoffner Maurycy	Więckowicz Karol
Partyka Franciszek	Winnicki - Radziewicz Michał
Ringel Leon	Ziller Mojżesz

Na ogół uzdolnieni:

Bloch Józef	Kümmelheim Józef
Gąsiorowski Roman	Schnurmacher Jonas
Körner Jakób	Urbanowicz Stanisław

Nieuzdolnionych 8.**KLASA IV. A.****Chlubnie uzdolnieni :**

Eliasiewicz Marcei	Kotarba Benjamin
Gartenberg Henryk	Stoffel Adam

Uzdolnieni :

Adler Joachim	Kupferbeg Leon
Bojko Józef	Kuzan Eliasz
Brings Rachmiel	Löwenberg Maks
Buciak Jerzy	Łysiak Sergiusz
Burzyński Ludwik Jan (pryw.)	Maczek Jan
Chorkawców Ignacy	Matczak Michał
Czuszak Grzegorz	Medwedyk Michał
Dumin Józef	Migielski Tadeusz
Eisner Aleksander	Minczak Michał
Fedyna Stanisław	Ostafiński Stefan
Galiński Adam	Pricak Mikołaj
Goldhamerówna Ernestyna pryw.	Schmer Jakób
Gwozdecki Michał	Steciów Eustachy
Hławacz Mikołaj	Sussman Ezechiel
Jednaki Emil	Wallnerówna Stanisława (pryw.)
Kobilnik Piotr	Winnicki - Radziejewicz Stefan

Wiszniowski Stanisław

Na ogół uzdolnieni :

Dumin Józef	Turek Jan
	Zuckerberg Edward

Jednego ucznia przeznaczono do egzaminu poprawczego.

Nieuzdolnionych ;

uczniów publicznych 6 i 1 prywatysta.

KLASA IV. B.**Chlubnie uzdolnieni :**

Ferlecki Eustachy

Zubczewski Roman

Uzdolnieni :

Bardach Mojżesz

Karp Izrael

Boroński Stanisław

Kossak Bazyli

Borysławski Teodor

Krechowicz Dyonizy

Brunengraber Rubin

Kurz Mojżesz

Czupkiewicz Jan

Pawliszak Józef

Goldhamer Karol

Ryppaport Izrael

Hauser Herman

Schreier Izrael

Hershdörfer Mojżesz

Starak Franciszek

Hoffman Elias

Stecyk Józef

Hołowej Michał

Teitelbaum Maurycy

Iwanenko Bazyli

Trentscher Elias

Iwanowski Jan

Wesołowski Włodzimierz

Na ogół uzdolnieni :

Baumgarten Samuel

Jarema Michał

Bergwerk Salo

Serwatka Taedeusz

Domberger Jakób

Urbanowicz Kazimierz

Nieuzdolnionych : 9.**KLASA V A.****Chlubnie uzdolnieni**

Chmiółkówna Janina (pryw.)

Ciba Ludwik

Wilder Józef

Uzdolnieni :

Aschkenasówna Hala (pryw.)

Dobromilski Michał

Bartoszewski Mieczysław

Duma Franciszek

Bernfeld Maryan

Fischerówna Anna (pryw.)

Bernstein Chaim

Janrozik Bolesław

Boroński Roman

Josefsberg Selig

Duma Franciszek

Kiwaćki Mikołaj

Klisiecki Jan	Miszke Adam
Körnerówna Sara (pryw.)	Niżankowski Emil
Krechowicz Piort	Oseredczuk Teodor
Kuziów Stefan	Schiffmannóna Fryderyka (pryw.)
Łagusz Piotr	Sternberg Józef
Łucyk Andrzej	Styrna Antoni
Majewski Aleksy	Szemelowski Kazimierz
	Wasilewski Roman

Do egzaminu poprawczego przeznaczono
uczniów publ. 6 i 1 przyw.

Nieuzdolnonych; 4.

KLASA V. B.

Chlubnie uzdolnieni :

Daszkiewicz Tadeusz	Hart Leon
	Wiesel Markus

Uzdolnieni :

Gabrysz Józef	Kocko Roman
Grzyb Adolf	Małyk Andrzej
Hallaman Samsom	Metanomski Roman
Heimberg Feiweł	Segal Ozyasz
Herschdörfer Józef (pryw.)	Semieńczuk Emil
Hnatków Jan	Spindler Hillel
Jawrower Otto	Szwabowicz Mieczysław
Keller Juliusz	Uhrynowicz Franciszek
Kłoś Franciszek	Ziobro Andrzej

Do egzaminu poprawczego po wakacjach przeznaczono
5 publicznych a 1 prywatystę.

Nieuzdolnionych 10 uczniów.

KLASA VI. A.

Chlubnie uzdolnieni :

Friedländer Michał	Kiesler Maryan
Kahane Ignacy	Pelczar Kazimierz

Uzdolnieni :

Banko Zdzisław	Messinger Szama
Grech Joachim	Polakowski Władysław
Hershdörfer Szymon	Ribner Jan Rudolf
Hochówna Leontyna (pryw.)	Ruhdörfer Ignacy
Knebloch Władysław	Strassmanówna Gitla (pryw.)
Krupiczka Stefan	Szayna Mieczysław
Löw Izrael	Wagschal Leon
Łazowski Roman (pryw.)	Zajac Kazimierz

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów.

Nieuzdolnionych 8.**KLASA VI B.****Chlubnie uzdolniony :**

Haendel Leon

Uzdolnieni :

Balicki Mikołaj	Pełczyński Leon
Bloch Dawid	Petrykiewicz Włodzimierz
Błahut Mikołaj	Popławski Władysław
Chajes Mikołaj	Rutter Mojżesz
Dziedziniewicz Maryan	Saumselig Samuel
Haendel Adolf	Szypajło Mikołaj
Josefsberg Leisor	Tanne Abraham
Kaufmann Leon	Tatarski Włodzimierz
Kupferberg Bruno	Teuch Jakób
Mikołajski Michał	Zussmann Leon

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 6

Nieuzdolnionych 3.**KLASA VII.****Chlubnie uzdolnieni :**

Błażkiewicz Jan	Fuhrmann Mendel
Staromiejska Jadwiga (pryw.)	Weis Maksymilian

Uzdolnieni :

Ambros Michał	Książek Ferdynand
Aschkenase Josel	Lanner Mojżesz
Brasliliten Baruch	Lichtschein Meilech
Chmiołek Maryan Władysław	Pilpel Emanuel
Cybulski Józef	Pomeranz Wolf
Dub Teofil	Rosenblat Izidor
Fastman Józef	Schrieer Ozyasz
Goldhamer Henryk	Schreier Lipę
Goldhammer Stanisław	Stankiewicz Leon
Hammerschmidt Izidor	Szemelowski Michał
Josefsberg Nachem	Tatarski Teofil
Jurków Bazyli	Tokarzewski Michał
Kaczmar Włodzimerz	Weingarten Dawid
Knebloch Bronisław	Zubczewski Stefan

Do egzaminu poprawczego przeznaczono 3 uczniów,

Nieuzdolnionych 7.**KLASA VIII. A.****Chlubnie uzdolnieni :**

Burghardt Bronisław	Kluzowicz Jan
	Łańcucki Seweryn

Uzdolnieni :

Altman Jeremiasz	Lachowicz Tadeusz
Frommer Benedykt	Lippman Emauel
Gawlik Czesław	Lisieniecki Roman
Gawroński Bolesław	Meth Jakób
Grad Hersz	Partyka Ignacy
Hrapkiewicz Piotr	Ratajski Wiktor
Kahane Abraham	Rosenberg Aleksander
Kelhoffer Dawid	Rubinstein Juda
Kleinberg Fryderyk	Walter Jerzy
Kocko Bazyli	Wierzbicki Karol
Kreizberg Izak	Znamirowski Albin

KLASA VIII. B.

Chlubnie uzdolnieni:

Jasienicki Eugeniusz
Schergel Abraham

Schulz Bruno
Taubenfeld Karol (prywatnie.)

Uzdolnieni:

Bohonos Mikołaj
Buchwald Leopold
Fedyna Roman
Herman Ernest
Hopfinger Maksym
Inicki Neonyli
Janczałek Henryk
Konwicki Henryk
Kreisberg Samuel
Löwenberg Jakób
Maczek Franciszek

Maczek Stanisław
Modrycki Sebastyan
Poła Michał
Silberschlag Salamon
Stankiewicz Bronisław
Stern Abner
Szypajło Julia
Terlecki Mikołaj
Trau Kelman
Trau Schaje
Wiesenberg Leon

Zdebski Włodzimierz

XII. Wynik egzaminu dojrzałości.

Do egzaminu dojrzałości w terminie letnim b. roku szkolnego zgłosiło się: z oddziału A. 25 uczniów publicznych i 2 eksternistów -- razem 27; z oddziału B. 26 uczniów publicznych i 1 prywatysta -- razem 27.

Komisyja egzaminacyjna pod przewodnictwem WP. Dra Tomasza Garlickiego, c. k. Rady i dyrektora gimnazjum złoczowskiego uznała:

w oddziale A:

a) za dojrzałych z odznaczeniem uczniów publicznych	3
b) za dojrzałych uczniów publicznych	22
eksternistę	1
c) reprobowała na pół roku eksternistę	1

w oddziale B:

a) za dojrzałych z odznaczeniem uczniów publicznych	5
prywatystę	1
b) za dojrzałych uczniów publicznych	18
c) reprobowała na pół roku uczniów publicznych	3
Razem	54

Wykaz imienny abiturientów

oddziału A:

a) dojrzały z odznaczeniem: Burghardt Bronisław, Kluzowicz Jan, Łańcucki Seweryn.

b) dojrzały: Altman Jeremiasz, Frommer Benedykt, Gawlik Czesław, Gawronski Bolesław, Grad Hersch, Hrapkiewicz Piotr, Kahane Abraham, Kehlhofer Dawid, Kleinberg Fryderyk, Kocko Bazyli, Kreisberg Izak, Lachowicz Tadeusz, Lippmann Emanuel, Lisieniecki Roman, Meth Jakób, Partyka Ignacy, Ratajski Wiktor, Rosenberg Aleksander, Rubinstein Juda, Walter Jerzy, Wierzbicki Franciszek, Znamirowski Albin, Piotrowicz Grzegorz (ekst.)

oddziału B:

a) dojrzały z odznaczeniem: Jasienicki Eugeniusz, Konwicki Henryk, Maczek Stanisław, Schergel Abraham, Schulz Bruno, Taubenfeld Karol (pryw.)

b) dojrzały: Buchwald Leopold, Fedyna Roman, Herman Ernest, Hopfinger Maks, Ilnicki Neonyli, Janczałek Henryk, Kreisberg Samuel, Löwenberg Jakób, Maczek Franciszek, Pola Michał, Silberschlag Salomon, Stern Abner, Szypajło Julian, Terlecki Mikołaj, Trau Kelman, Trau Schaje, Wiesenberg Leon, Zdebski Włodzimierz.

XIII. Do wiadomości rodziców i opiekunów.

Wpisy uczniów na rok 1910/11 odbywać się będą w dniach 30. i 31. sierpnia b. r. Późniejsze zgłoszenia nie będą uwzględnione.

Do wpisu uczniowie winni zgłosić się osobiście w towarzystwie rodziców lub opiekunów, przedłożyć świadectwo z ostatniego półrocza i zapłacić 2 kor. na zbiory naukowe; uczniowie nowo do zakładu wstępujący mają wykazać się metryką, świadectwem szczepienia ospy lub rewakcynacji, odbytej niedawniej jak przed rokiem i prócz datku na zbiory naukowe uiścić takse wstępną w kwocie 4 koron 20 hal.

Egzamin wstępny do I. kl. odbywa się w 2 terminach z końcem roku szkolnego 30. czerwca i 1. lipca i dnia 1. i 2. września. W każdym z tych terminów rozstrzyga się o przyjęciu ucznia stanowczo, a powtórzenie egzaminu wstępnego w innych zakładach jest wzbronione.

Do egzaminu wstępnego do klasy I. ma każdy uczeń przynieść ze sobą książkę polską i niemiecką z IV. kl. szkoły ludowej i przybory do pisania.

Zakres wymagań przy egzaminie wstępnym do kl. I.:

a) Z religii: wiadomości, których według teraźniejszego rozkładu nabyć powinien uczeń w pierwszych czterech latach obowiązkowej nauki szkolnej w szkołach czteroklasowych.

b) Z języka wykładowego: Czytanie płynne i wyraziste, objaśnianie odczytanych ustępów pod względem treści i związku myśli; opowiadanie treści większymi ustępami, znajomość części mowy, odmiana imion i czasowników znajomość zdania pojedynczego rozszerzonego i rozbiór jego części składowych pod względem składni zgody i rzędu; poprawne napisanie dyktatu z zakresu pojęć znanych uczniom i piśmienny rozbiór jednego zdania pojedynczego z kilku zwykłymi określeniami.

c) **Z języka niemieckiego:** Czytanie płynne i zrozumiałe, znajomość odmiany rodzajników, rzeczowników, przymiotników, zaimków (osobistych, dzierżawczych, wskazujących i względnych) odmiany słów posiłkowych i czasowników słabych we wszystkich formach strony czynnej i biernej, tudzież odmiana najwykleszych czasowników mocnych, zasób wyrazów z zakresu pojęć uczniom znanych, poprawne napisanie łatwego dyktatu, którego treść poda się uczniom przed dyktowaniem w języku wykładowym.

d) **Z rachunków:** Pisanie liczb do miliona włącznie, biegłość w czterech działaniach liczbami całkowitemi, pewność w tabliczce mnożenia, znajomość ważniejszych miar metrycznych.

Egzamina poprawcze odbędą się dnia 30. i 31. sierpnia.

Opłata szkolna w kwocie 30 kor. na każde półrocze musi być złożoną w pierwszych sześciu tygodniach każdego półrocza. Uczniowie klasy I. złożą ją za I. półrocze w ciągu miesiąca listopada.

Według rozp. c. k. Rady Szk. kraj. z dnia 15. kwietnia 1894 l. 7342 ma każdy uczeń między 1. a 15. lutego złożyć 1 kor. na cele zabaw szkolnych.

Rodzice i opiekunowie powinni zasięgnąć wiadomości w Dyrekcji przed umieszczeniem ucznia na stancyi, aby uniknąć często niemiłych następstw. Również jest obowiązkiem rodziców i opiekunów porozumiewać się często ze szkołą o postępie i prowadzeniu się uczniów. W tym celu będą się gromadzili panowie profesorowie co drugą niedzielę po nabożeństwie w sali konferencyjnej i z całą gotowością będą udzielali potrzebnych wyjaśnień.

W Drohobyczu, dnia 30. czerwca 1910.

Józef Staromiejski
dyrektor.

